

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΦΥΛΑΚΗΣ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΣ

A.E.M:2862

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**“ΔΗΜΟΣΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ
ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ ΜΝΗΜΗΣ”**

**“PUBLIC HISTORY AND HISTORICAL
MEMORY”**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	2
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. ΔΗΜΟΣΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ	5
1.1 Εννοιολογική προσέγγιση του όρου ‘δημόσια ιστορία’	5
1.2 Η συμμετοχή στο επίκεντρο της δημόσιας ιστορίας.....	9
1.3 Προέλευση της δημόσιας ιστορίας.....	13
1.4 Συμπεράσματα	18
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΜΝΗΜΗ.....	22
2.2 Μεταξύ συλλογικής και ιστορικής μνήμης	23
2.3 Διαμόρφωση της ιστορικής μνήμης	26
2.4 Μεταξύ ιστορίας και φαντασίας.....	35
2.5 Συμπεράσματα	37
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. ΔΗΜΟΣΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ ΜΝΗΜΗΣ	40
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....	49
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	53

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι παγκόσμιες απειλές, όπως είναι η χρηματοπιστωτική κρίση, η ρύπανση, η υπερθέρμανση του πλανήτη, οι λιμοί, οι επιδημίες, η εμπορία ναρκωτικών, η νοοτροπία που συνδέεται με αυτές, και συνολικά η παγκοσμιοποίηση και οι ραγδαίες τεχνολογικές εξελίξεις, συμβάλλουν σε πολύ μεγάλο βαθμό σε έναν προσανατολισμό στο παρόν, με τη γνώση του παρελθόντος να είναι απαραίτητη για να αμφισβητηθεί η πολυπλοκότητα και η δυσκολία κατανόησης της σύγχρονης εποχής. Και ίσως, ποτέ τόσο πολύ όσο σήμερα η αναζήτηση ιστορικής μνήμης, συλλογικών και ατομικών αναμνήσεων, είναι τόσο εμφανής. Η μνήμη, ωστόσο, έχει καταστεί αντικείμενο μαζικής κατανάλωσης (Matos, 2015). Σε αυτό το πλαίσιο εντάσσεται και η διαπίστωση του Haskins (2007) ότι πλέον τα τοπία και οι χώροι μνήμης (π.χ. μνημεία, μουσεία) δεν βρίσκονται σε απόσταση από τους πολίτες. Αντίθετα, υπάρχει μία κοινωνική λειτουργία αυτών, μετατρέποντας αυτούς τους χώρους από τοπία μνήμης σε τοπία που προσφέρονται για τουρισμό, αναψυχή και χαλάρωση.

Εκτός των παραπάνω, η διαμόρφωση της ιστορικής μνήμης σε μια κοινωνία συνοδεύεται από μια σειρά προβλημάτων, όπως είναι το πρόβλημα του προσδιορισμού της ταυτότητας ενός ατόμου σε έναν διαφορετικό και αντιφατικό κόσμο, η θετική αποδοχή και ο σεβασμός στις επιλογές των άλλων, καθώς και η ενσωμάτωση και εδραίωση της κοινότητας με βάση τις ανθρώπινες αξίες. Η κοινή αντίληψη του ιστορικού παρελθόντος, η συλλογική ιστορική μνήμη αποτελεί σημαντική βάση για την εδραίωση της κοινωνίας. Αλλά η διαμόρφωση της ιστορικής μνήμης κάθε άλλο παρά εύκολη είναι, όταν σε ένα έθνος υπάρχουν αντικρουόμενες απόψεις. Η δομή της ιστορικής μνήμης έχει δύο συνιστώσες. Η πρώτη είναι η ατομική μνήμη που αποτελείται από αναμνήσεις ξεχωριστών ατόμων σχετικά με τα

γεγονότα στα οποία συμμετείχαν και η δεύτερη είναι η συλλογική εθνική μνήμη, η οποία καθιστά τη βάση κοινής αντίληψης από μια συγκεκριμένη κοινότητα των γεγονότων στην εθνική ιστορία. Σε αντίθεση με την ιστορική επιστήμη, η ιστορική μνήμη είναι μια απλοποιημένη συλλογική αντίληψη των γεγονότων του παρελθόντος από τα μέλη της εθνικής κοινότητας. Έτσι, το περιεχόμενο της μνήμης δεν εναπόκειται στα γεγονότα του παρελθόντος, αλλά στην υποκειμενική κατανόηση και αξιολόγηση αυτών των γεγονότων από τους ανθρώπους (Verbytska, 2014).

Αυτό οδηγεί τη συζήτηση στον τρόπο με τον οποίον διαμορφώνεται η δημόσια ιστορία. Η δημόσια ιστορία αποτελεί έναν τομέα άσκησης της ιστορίας όχι μόνο από τους ιστορικούς, αλλά και το απλό κοινό, εκτός του ακαδημαϊκού χώρου (Savelieva, 2013). Τα εργαλεία Web 2.0 επηρεάζουν τον τρόπο αλληλεπίδρασης των ανθρώπων μεταξύ τους, συμπεριλαμβανομένου του τρόπου με τον οποίο οι ιστορικοί και οι απλοί άνθρωποι συνδέονται με την ιστορία. Τα ηλεκτρονικά φόρουμ, τα blogs, οι φορητές συσκευές, οι εφαρμογές, τα κινητά τηλέφωνα, τα tablet, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και αμέτρητες ψηφιακές πλατφόρμες έχουν διευκολύνει έναν μεγαλύτερο βαθμό «εμπλοκής χρηστών», όπου οποιοσδήποτε με πρόσβαση στο διαδίκτυο μπορεί να συνεισφέρει στην κατανόηση του παρελθόντος. Οι απλοί άνθρωποι χρησιμοποιούν διαδικτυακές τεχνολογίες για να διαμορφώσουν το παρελθόν, ενώ οι ιστορικοί αναφέρουν, σχολιάζουν και συμβάλλουν σε αυτές τις αλλαγές, μεταβάλλοντας τον τρόπο κατανόησης της δημόσιας ιστορίας (Foster, 2014).

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να εξετάσει τον τρόπο με τον οποίον σχετίζεται η δημόσια ιστορία με τη διαχείριση της ιστορικής μνήμης. Πιο συγκεκριμένα, οι στόχοι που τίθενται προς εξέταση στην εργασία αυτή, που βασίζεται στη συστηματική ανασκόπηση, δηλαδή τη μελέτη της υπάρχουσας βιβλιογραφίας, είναι οι εξής: α) ποια είναι η έννοια και η σημασία της δημόσιας ιστορίας σήμερα, β) πώς διαμορφώνεται η ιστορική μνήμη και ποια προβλήματα σχετίζονται με αυτήν (π.χ. διαστρέβλωση ιστορικών γεγονότων), γ) πώς η δημόσια ιστορία εμπλέκεται στη διαχείριση της ιστορικής μνήμης.

Το ζήτημα της επίδρασης της δημόσιας ιστορίας στη διαχείριση της ιστορικής μνήμης είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρον, καθώς περιλαμβάνει αρκετές διαστάσεις, όπως: α) ο τρόπος με τον οποίον διαμορφώνεται η ιστορική μνήμη, β) η αλληλεπίδραση ατομικής και συλλογικής ιστορικής μνήμης, γ) ζητήματα παραποίησης της ιστορικής μνήμης, καθώς και δ) η συμμετοχή ενός ολοένα και πιο διαφοροποιημένου και διευρυμένου κοινού στη διαμόρφωση της δημόσιας ιστορίας μέσα από την αφήγηση της ιστορικής μνήμης που διευκολύνεται από την ραγδαία εξάπλωση του διαδικτύου και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης.

Η εργασία αυτή διαρθρώνεται σε τρία κεφάλαια. Το πρώτο κεφάλαιο εξετάζει την έννοια της δημόσιας ιστορίας. Πιο συγκεκριμένα, στο κεφάλαιο αυτό γίνεται μία προσπάθεια εννοιολογικού προσδιορισμού της δημόσιας ιστορίας, στη συνέχεια εξετάζεται η έννοια της συμμετοχής που αποτελεί το κεντρικό σημείο της δημόσιας ιστορίας, ενώ τέλος παρουσιάζεται η προέλευση της δημόσιας ιστορίας. Το δεύτερο κεφάλαιο πραγματεύεται το ζήτημα της ιστορικής μνήμης. Αρχικά παρουσιάζονται οι προσδιοριστικοί παράγοντες της μνήμης και στη συνέχεια εξετάζεται η έννοια της ιστορικής μνήμης στο πλαίσιο της συλλογικής και ατομικής ιστορικής μνήμης. Έπειτα, διερευνάται το πώς διαμορφώνεται η ιστορική μνήμη, ενώ τέλος παρουσιάζεται το ζήτημα της ιστορίας και της φαντασίας, καθώς τα όρια μεταξύ αυτών των δύο συχνά είναι πολύ συγκεχυμένα, επηρεάζοντας την ιστορική μνήμη. Το τρίτο κεφάλαιο εξετάζει τη σχέση μεταξύ δημόσιας ιστορίας και ιστορικής μνήμης, στο πλαίσιο της συζήτησης που έχει παρατεθεί στα δύο πρώτα κεφάλαια. Σε αυτό το κεφάλαιο εξετάζονται λεπτομερώς ζητήματα που αφορούν το πώς η δημόσια ιστορία συμβάλει στη διαμόρφωση της ιστορικής μνήμης. Το τελευταίο κεφάλαιο συνοψίζει τα κυριότερα συμπεράσματα της έρευνας, προσδιορίζει τους περιορισμούς κατά την εκπόνησή της και τέλος κατατίθενται προτάσεις για μελλοντική έρευνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. ΔΗΜΟΣΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ

1.1 Εννοιολογική προσέγγιση του όρου 'δημόσια ιστορία'

Ο όρος "ιστορία" μπορεί να γίνει κατανοητός στη βάση δύο διαστάσεων, συχνά συγκεχυμένες, μικτές και αλληλεπικαλυπτόμενες: α) η ιστορία ως το σύνολο γεγονότων που είχαν συμβεί στο παρελθόν. Αυτό το πρωταρχικό νόημα καταγράφει την αντικειμενική διάσταση του παρελθόντος, που είναι ακριβώς γιατί μπορεί να ονομαστεί η οντολογική έννοια της ιστορίας (ότι αντικειμενικά υπήρχε στο παρελθόν), β) η ιστορία ως λόγος για το παρελθόν, που αποσκοπεί στην προφορική ανακατασκευή τμημάτων του παρελθόντος. Αυτή η δεύτερη κατανόηση μπορεί να εκφραστεί ως η αντιληπτική έννοια της έννοιας της ιστορίας. Επιπλέον, μπορεί να προστεθεί μια τρίτη βοηθητική έννοια: γ) η ιστορία ως ένας τομέας επικεντρωμένος στην έρευνα γεγονότων και περιστατικών του παρελθόντος, καθώς και η κύρια πηγή των λόγων για το παρελθόν (Rusu, 2013).

Κατά καιρούς έχουν δοθεί αρκετοί ορισμοί για τον όρο «δημόσια ιστορία», αλλά είναι αρκετά δύσκολο να επιλεχθεί ένας από αυτούς που να θεωρείται ως περισσότερο συνεκτικός και αντιπροσωπευτικός, όπως υποστηρίζει η Savelieva (2013). Σύμφωνα με τον Davison(1991) και τους Kean και Ashton (2009), ο όρος «δημόσια ιστορία» δημιουργήθηκε για πρώτη φορά το 1975 από τον Αμερικανό ιστορικό RobertKelley του Πανεπιστημίου της Καλιφόρνιας στη SantaBarbara. Με την απλούστερη έννοιά του, έγραψε αργότερα ο Kelley, η δημόσια ιστορία αναφέρεται στην απασχόληση των ιστορικών και στην ιστορική μέθοδο έξω από τον ακαδημαϊκό χώρο: στην κυβέρνηση, τις ιδιωτικές επιχειρήσεις, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, τις ιστορικές κοινωνίες και τα μουσεία, ακόμη και στην ιδιωτική πρακτική. Οι δημόσιοι ιστορικοί εργάζονται όποτε, με την επαγγελματική τους

ιδιότητα, αποτελούν μέρος της δημόσιας διαδικασίας. Πρέπει να επιλυθεί ένα ζήτημα, πρέπει να διαμορφωθεί μια πολιτική, η χρήση ενός πόρου ή η κατεύθυνση μιας δραστηριότητας πρέπει να προγραμματιστεί πιο αποτελεσματικά και ένας ιστορικός καλείται να φέρει τη διάσταση του χρόνου: αυτή είναι η δημόσια ιστορία (Kelley, 1978).

Η Savelieva (2013) παραθέτει αρκετούς από τους ορισμούς που έχουν δοθεί για τον όρο «δημόσια ιστορία», οι οποίοι έχουν ως εξής:

- Η δημόσια ιστορία συχνά αναφέρεται στην απασχόληση ιστορικών σε εργασίες που σχετίζονται με την ιστορία εκτός του ακαδημαϊκού χώρου και ιδιαίτερα στους πολλούς τρόπους με τους οποίους οι ιστορικοί αναδημιουργούν και παρουσιάζουν την ιστορία στο κοινό, και μερικές φορές με το κοινό.
- Η δημόσια ιστορία σημαίνει την παρουσίαση της ιστορικής γνώσης σε ένα μαζικό κοινό. Η δημόσια ιστορία παίρνει πολλές μορφές - παρουσιάσεις μουσείων, τηλεοπτικά ντοκιμαντέρ, ιστορικά έργα συντήρησης, έργα συλλογής και εγγραφής, και αναδιατύπωση της παραδοσιακής ιστορικής γνώσης σε σύγχρονα μορφότυπα με μικρο-υπολογιστές. Ως επιστημονικός τομέας επικεντρώνεται επίσης στην αποτελεσματική και ηθική διαχείριση της ιστορικής κληρονομιάς και των συλλογικών αναμνήσεων ενός έθνους.
- Η δημόσια ιστορία είναι ιστορία που εφαρμόζεται πρακτικά. Βασίζεται στην αντίληψη ότι η ιστορία δεν διδάσκεται μόνο στην τάξη, αλλά μαθαίνεται σε διάφορα μέρη και με διάφορους τρόπους. Οι δημόσιοι ιστορικοί παρέχουν ιστορικά στοιχεία σε ευρύ κοινό μέσω θεσμών όπως αρχεία, ιστορικά σπίτια, μουσεία, συμβουλευτικές εταιρείες, βιβλιοθήκες ιστορίας και τοποθεσίες Web. Είναι προμηθευτές πρωτογενών και δευτερογενών πρώτων υλών και συχνά παρουσιάζουν πληροφορίες στους προστάτες, έτσι ώστε οι προστάτες να διαμορφώνουν τις δικές τους ιδέες ιστορίας και ιστορικών γεγονότων μέσω εκθεμάτων και έρευνας.
- Παρέχοντας ιστορικές πληροφορίες στους επισκέπτες, οι δημόσιοι ιστορικοί δίνουν στους επισκέπτες τους τη δυνατότητα να σχηματίσουν τις δικές τους απόψεις και ιδέες για την ιστορία και να δημιουργήσουν βιβλία, δοκίμια,

διατριβές, έργα τέχνης και άλλα προϊόντα που με τη σειρά τους διαμορφώνουν τις ιδέες των άλλων ανθρώπων για την ιστορία.

- Η δημόσια ιστορία όχι μόνο αντικατοπτρίζει την ιστορία της κοινότητας που επιδιώκει να υπηρετήσει, αλλά και η ίδια η ιστορία αυτής της κοινότητας που θα διαμορφώσει τις αποχρώσεις του τι γίνεται αντιληπτό ως δημόσια ιστορία από αυτήν την κοινότητα.
- Η δημόσια ιστορία είναι ιστορία που βλέπει, ακούει, διαβάζει και ερμηνεύεται από ένα δημοφιλές κοινό. Οι δημόσιοι ιστορικοί επεκτείνουν τις μεθόδους της ακαδημαϊκής ιστορίας δίνοντας έμφαση σε μη παραδοσιακά στοιχεία και μορφές παρουσίασης, επαναπροσδιορίζοντας τα ερωτήματα και τη διαδικασία δημιουργώντας μια ξεχωριστή ιστορική πρακτική. Η δημόσια ιστορία είναι επίσης ιστορία που ανήκει στο κοινό. Υπογραμμίζοντας το δημόσιο πλαίσιο της ιστορίας εκπαιδεύει τους ιστορικούς να μεταμορφώνουν την έρευνά τους για να φτάσουν στο κοινό έξω από τον ακαδημαϊκό χώρο. Σύμφωνα με αυτή την άποψη, ένα μη επαγγελματικό ακροατήριο δεν είναι παραλήπτης, αλλά συνεργάτης του ιστορικού. Επιπλέον, θεωρείται ότι μπορεί να δημιουργηθεί μια νέα και ακόμα πιο «σωστή» γνώση για το παρελθόν σε έναν ανοιχτό και παραγωγικό διάλογο μεταξύ των επαγγελματιών και του κοινού έξω από τον ακαδημαϊκό χώρο.

Σύμφωνα με την Liddington (2002), η σημασία του όρου 'δημόσια ιστορία' εξαρτάται από το περιβάλλον, αν είναι ακαδημαϊκό ή πιο πρακτικό, αλλά και από το ποιος ασκεί τη δημόσια ιστορία (π.χ. ακαδημαϊκοί, μέσα μαζικής ενημέρωσης). Επομένως, η συγγραφέας υποστηρίζει πως δεν υπάρχει μία συγκεκριμένη απάντηση στο ερώτημα 'τι είναι η Δημόσια Ιστορία;', ή ακόμα και στο ερώτημα 'τι κάνουν οι Δημόσιοι Ιστορικοί;'. Επίσης, υπάρχει μία σύγχυση του όρου 'δημόσια', στο πλαίσιο της πραγματικής ή μη συμμετοχής του κοινού σε συνεργασία με τους ιστορικούς, και για το λόγο αυτό η Liddington (2002) κάνει αναφορά στο έργο του Γερμανού κοινωνιολόγου JurgenHabermas.

Ο Habermas είναι ένας από τους λίγους κοινωνικούς θεωρητικούς που έχει συζητήσει τις μεταβαλλόμενες έννοιες που συνδέονται με τη λέξη «δημόσια» - και έτσι παραμένει χρήσιμη για την αξιολόγηση της σημερινής, και συχνά παθητικής, κατανάλωσης του παρελθόντος στο πλαίσιο της δημόσιας ιστορίας. Ο Habermas ξεκινά με τη «δημόσια σφαίρα» των ελεύθερων ανδρών πολιτών της κλασικής ελληνικής πολιτείας, στηριζόμενη στην εγχώρια «ιδιωτική σφαίρα», στην οποία πρωτοστατούσαν οι γυναίκες. Στη Βρετανία του 18ου αιώνα, τα άτομα τόσο μέσα από συζητήσεις όσο και από ενημερωτικά δελτία, μπορούσαν να δημιουργήσουν μία «κοινή γνώμη», διεξάγοντας ορθολογική κριτική συζήτηση για δημόσια θέματα, τόσο πολιτικά όσο και λογοτεχνικά. Αλλά, υποστήριξε ο Habermas, η δημοκρατική διεύρυνση της «δημόσιας σφαίρας» του 19ου αιώνα για την ένταξη των κοινωνικών ομάδων που είχαν αποκλειστεί προηγουμένως (κυρίως γυναικών και ανδρών της εργατικής τάξης) δεν οδήγησε σε αύξηση του ορθολογικού, κριτικού δημόσιου λόγου. Αντίθετα, η ανάπτυξη των μέσων μαζικής ενημέρωσης και της μαζικής κουλτούρας (ιδίως της αμερικανικής τηλεόρασης, της διαφήμισης και των βιομηχανιών δημοσίων σχέσεων γύρω στο 1960) οδήγησε στον εκφυλισμό της δημόσιας σφαίρας. Ως εκ τούτου, η παλιά φιλελεύθερη δημόσια σφαίρα αντικαταστάθηκε από μία ψευδή, έναν κόσμο της πολιτιστικής κατανάλωσης, ένα μαζικό κοινό πολιτιστικών καταναλωτών.

Όπως χαρακτηριστικά ανέφερε ο Habermas, σύμφωνα με την Liddington (2002), τα νέα αυτά μέσα που αναδύθηκαν στερούσαν από τα άτομα να εκφράσουν την γνώμη τους, αλλά και να διαφωνήσουν. Η κριτική συζήτηση ενός αναγνωστικού κοινού έτεινε να δώσει τη θέση της σε 'ανταλλαγές γεύσεων και προτιμήσεων' μεταξύ των καταναλωτών. Για τον Habermas, η μεγάλη μάζα των καταναλωτών χαρακτηριζόταν από μία δημόσια δεκτικότητα στο πλαίσιο της μαζικής κουλτούρας, μέσω μίας 'αντιπροσωπευτικής δημοσιότητας', στην οποία το κοινό δεν μπορούσε να αντιδράσει με τον δραστήριο λογικό κριτικό λόγο που χαρακτήριζε την παλιά δημόσια σφαίρα. Έτσι, ο Habermas μας οδηγεί στο εξής δίλημμα σχετικά με τη δημόσια ιστορία: αν αφορά τον τρόπο με τον οποίο η αίσθηση του κοινού για το δικά του παρελθόν μπορεί να καταναλώνεται ενεργά και να συζητείται με κριτικό πνεύμα, ή αντίθετα αν το κοινό αποτελεί όχι πραγματικούς συμμετέχοντες, αλλά

ένα ψευδο-κοινό που είναι απλώς ιδιωτικοποιημένοι καταναλωτές ιστορίας. Αυτή η κατάσταση, όμως, μπορεί να υποστηριχθεί ότι έχει μεταβληθεί στη σημερινή εποχή της κοινωνίας της γνώσης και της πληροφορίας που εξετάζεται στην επόμενη ενότητα.

1.2 Η συμμετοχή στο επίκεντρο της δημόσιας ιστορίας

Στη συζήτηση σχετικά με τη δημόσια ιστορία σήμερα θα πρέπει να ληφθεί υπόψη η συμμετοχικότητα του κοινού μέσα από τα εργαλεία Web 2.0, στη βάση μίας ενδιαφέρουσας ανάλυσης της Foster (2014). Άλλωστε, η δημόσια ιστορία είναι κάτι που συνεπάγεται την ευρύτερη δυνατή συμμετοχή του κοινού στη δημιουργία, καταγραφή και ερμηνεία της ιστορίας, αναφέρεται στην απασχόληση ιστορικών και στην ιστορική μέθοδο έξω από τον ακαδημαϊκό κόσμο και με τη χρήση εργαλείων διαδικτύου (Savelieva, 2013).

Η ιδέα ότι το κοινό μπορεί και πρέπει να συμμετέχει στη δημιουργία του παρελθόντος δεν είναι καινούργια. Το 1990, ο όρος «κοινή αρχή» σχεδιάστηκε από τον ιστορικό Michael Frisch και χρησιμοποιήθηκε για να περιγράψει μια ιδανική μορφή της ιστορίας. Οι ιστορικοί δεν θα διανέμουν απλώς τη γνώση στο κοινό, αλλά θα συνεργάζονται με τους απλούς ανθρώπους. Το παρελθόν θα αναγνωριζόταν ως το συνεχώς μεταβαλλόμενο κοινωνικό έδαφος που ήταν, και οι ιστορικοί και το κοινό θα συνεργάζονταν και θα αντάλλασσαν ιδέες, ώστε η εμπειρογνωμοσύνη του ενός να ικανοποιεί τις ανάγκες, τις επιθυμίες και την πολιτιστική γνώση του άλλου. Η ιδέα του Frisch είχε σχετικά επιρροή σε όλη τη δεκαετία του 1990. Επρόκειτο για το κίνημα «Λαϊκών Μουσείων» ('People's Museums') στη Βρετανία, όπου οι κάτοικοι έδωσαν τις προσωπικές τους συλλογές σε τοπικά μουσεία για εκδηλώσεις. Το κίνημα αυτό έδωσε σημαντικές πληροφορίες στο διαρκώς αναπτυσσόμενο πεδίο της προφορικής ιστορίας, απευθύνοντας πρόσκληση για ακρόαση των μειονοτήτων και μεγαλύτερη συμμετοχή της κοινότητας δημόσια ιστορία. Αυτό που έχει αλλάξει και αυτό που καθιστά ακόμα πιο σημαντικές τις μελλοντικές δυνατότητες για τη δημόσια ιστορία είναι το πώς οι νέες τεχνολογίες έχουν επιταχύνει αυτή την τάση. Από τα πιο ηθικά επιχειρήματα ότι οι άνθρωποι πρέπει να «επιτρέπεται» να

διαδραματίσουν ρόλο στη δημιουργία της δικής τους ιστορίας, εκατομμύρια μη επαγγελματίες ασχολούνται τώρα ενεργά με την ιστορία. Οι ιστορικοί αναγκάζονται να αντιμετωπίσουν ζητήματα κοινής εξουσίας και δημόσιας εμπλοκής, επειδή το παρελθόν μπορεί και δημιουργείται χωρίς αυτούς μέσω των ψηφιακών μέσων. Οι απλοί άνθρωποι έχουν πρόσβαση σε πρωτογενείς πηγές μέσω βάσεων δεδομένων στο διαδίκτυο και με την ψηφιοποίηση ιστορικού υλικού. Έχουν εικονικές πλατφόρμες όπως το twitter και τα blogs και είναι σε θέση να δημιουργούν ιστοσελίδες για να μοιραστούν τις ιδέες τους (Foster, 2014).

Αυτές οι εύκολα προσβάσιμες πηγές επιτρέπουν επίσης στον αναγνώστη / ακροατήριο να διαδραματίσει προσωπικό ρόλο στην ερμηνεία του παρελθόντος. Οι άνθρωποι τείνουν να εμπιστεύονται τις πληροφορίες στο διαδίκτυο εάν αισθάνονται ότι έχουν ένα στοιχείο εισόδου ή ελέγχου επί της αφήγησης. Οι ψηφιακές ιστορίες και ιδιαίτερα οι υπερσύνδεσμοι παρέχουν μια τέτοια ευκαιρία στους ανθρώπους να αξιολογήσουν πηγές και να ερμηνεύσουν κατά τον δικό τους τρόπο την ιστορία. Συνολικά, επομένως, το κοινό έχει τη δυνατότητα να δημιουργήσει και να διαμορφώσει τη δική του κατανόηση του παρελθόντος μαζί με τους ιστορικούς. Αυτή η θετική εκτίμηση της ψηφιακής ιστορίας και των δυνατοτήτων της δεν μειώνει το γεγονός ότι εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικά ζητήματα που πρέπει να ξεπεραστούν. Οι εργασίες των ιστορικών παραμένουν σε μεγάλο βαθμό διαθέσιμες μόνο μέσω περιοχών περιορισμένης πρόσβασης, ενώ αρκετοί συγγραφείς συγκατατίθενται σε μια ηλεκτρονική έκδοση μόνο αφού έχουν εξαντλήσει κάθε πιθανότητα παραδοσιακής έκδοσης. Ωστόσο, θα πρέπει να αναγνωριστεί ότι το Web 2.0 παρέχει νέες ευκαιρίες στην ιστορία να καταστεί δημόσια, να γίνει τόπος διαλόγου, όπου επαγγελματίες και ερασιτέχνες ιστορικοί μπορούν να συνεργαστούν για να οικοδομήσουν το παρελθόν. Απαντώντας σε αυτή την πρόκληση, οι δημόσιοι ιστορικοί αναζητούν συνεχώς νέους τρόπους συμμετοχής, βρίσκουν τη θέση τους σε έναν κόσμο που δημιουργείται από τους χρήστες και αποδεικνύουν ότι εξακολουθούν να είναι απαραίτητοι (Foster, 2014). Ως εκ τούτου, ο ισχυρισμός ότι η «δημόσια ιστορία» αποτελεί μία πρακτική που διεξάγεται από επαγγελματίες ιστορικούς ίσως να μην υπάρχει πλέον.

Το ζήτημα της δημόσιας ιστορίας σε ένα ψηφιακό πλαίσιο εξετάζει στην έρευνά της και η Danniou (2013) που κινείται σε παρόμοιο πλαίσιο με την Foster (2014). Τα ψηφιακά μέσα προσφέρουν στον δημόσιο ιστορικό ένα τεράστιο οπλοστάσιο νέων τρόπων παρουσίασης της ιστορικής γνώσης και αλληλεπίδρασης με το κοινό. Η εμφάνιση νέων μέσων και ψηφιακής τεχνολογίας έκανε το έργο των δημόσιων ιστορικών πολύ πιο ενδιαφέρον. Η προσέγγιση της Danniou (2013), όμως, γίνεται στη βάση των χαρακτηριστικών του διαδικτύου και των ψηφιακών μέσων και το πώς αυτά τα χαρακτηριστικά επηρεάζουν την παραγωγή και κατανάλωση της ιστορίας. Αρχικά, τα ψηφιακά μέσα είναι εύκολα στη χρήση και με εξαιρετικά χαμηλό (ή και μηδενικό) κόστος. Ως εκ τούτου, το όριο για την παρουσίαση και την κοινή χρήση της ιστορίας στο διαδίκτυο είναι πολύ χαμηλό. Ο καθένας μπορεί να αναπτύξει έναν ιστότοπο, να γράψει ένα blog ή να μοιραστεί διάφορα ιστορικά δεδομένα. Η ποσότητα των ψηφιακών πληροφοριών που μπορούν να αποθηκευτούν σε μια μικρή περιοχή για πολύ χαμηλό κόστος - σε σύγκριση με τη φυσική αποθήκευση - οδήγησε σε μια πραγματική επανάσταση στον κόσμο των βιβλιοθηκών και των αρχείων. Ένα ακόμα χαρακτηριστικό των ψηφιακών μέσων είναι η προσβασιμότητά τους. Το online ιστορικό υλικό είναι διαθέσιμο σε όλους, οποτεδήποτε και οπουδήποτε. Η ψηφιακή πρόσβαση εξοικονομεί τόσο επαγγελματίες ερευνητές όσο και ερασιτέχνες χρόνο και χρήμα στην αναζήτηση πηγών και πληροφοριών.

Μια άλλη ιδιότητα των ψηφιακών μέσων είναι η ευελιξία τους. Το κείμενο, ο ήχος, η κινούμενη εικόνα, τα σχεσιακά δεδομένα και οι 3D παρουσιάσεις μπορούν να παρουσιάσουν σε διαφορετικές μορφές και γλώσσες το περιεχόμενο. Αυτή η ευελιξία έχει συνέπειες για τον τρόπο με τον οποίο η ιστορία «καταναλώνεται» . Όλες οι διάφορες μορφές μπορούν επίσης να συνδυαστούν και να προσαρμοστούν με διαφορετικούς τρόπους, διευκολύνοντας την ψηφιοποίηση σημαντικού ιστορικού περιεχομένου. Αυτή η πολυμορφία και ο χειρισμός των ψηφιακών μέσων έχουν αντίκτυπο στον τρόπο με τον οποίο παράγεται η ιστορία. Σε αντίθεση με τα παραδοσιακά μέσα (π.χ. δημοσιεύσεις, τηλεόραση), τα ηλεκτρονικά μέσα επιτρέπουν την αλληλεπίδραση και το διάλογο. Χάρη στις ψηφιακές πλατφόρμες και δίκτυα, οι ιστορικοί και το κοινό μπορούν να συναντηθούν και να ξεκινήσουν

έναν διάλογο. Οι ενεργές αρχές των κοινωνικών μέσων αναγκάζουν τους δημόσιους ιστορικούς να αφιερώνουν περισσότερο χρόνο και προσοχή στα κανάλια και τις μεθόδους επικοινωνίας. Η συμμετοχή του κοινού και η εξουσιοδότηση για την ανάλυση του παρελθόντος - μια θεμελιώδης αρχή της δημόσιας ιστορίας - μπορεί να λάβει πρακτικές μορφές χάρη στα κοινωνικά μέσα (Danniaou, 2013).

Στη σημασία σχετικά με το τι συνιστά δημόσια ιστορία και το πώς το κοινό εμπλέκεται στη διαμόρφωσή της σημαντική είναι και η εισαγωγή διεθνών κατευθυντήριων γραμμών, η οποία έχει επηρεάσει την πρακτική της δημόσιας ιστορίας (Sayer, 2015). Εάν αυτές οι κατευθυντήριες γραμμές έχουν υπογραφεί από μια χώρα, μπορούν να ενθαρρύνουν μια ριζική αναθεώρηση της αντίστοιχης πολιτικής και πρακτικής της εθνικής κληρονομιάς. Παρ' όλο που οι διεθνείς οδηγίες διατυπώνονται προσεκτικά ώστε να εμφανίζονται για να υποστηρίξουν την ένταξη όλων στο πλαίσιο της δημόσιας ιστορίας, στην πραγματικότητα προσπαθούν συχνά να κρατήσουν τον έλεγχο και την εξουσία στα χέρια του «επαγγελματία» ιστορικού. Η σύμβαση της Valletta το 1992, που θεωρείται τυπικά ως η σύμβαση για την προστασία της αρχαιολογικής κληρονομιάς, έχει επηρεάσει τη συμμετοχή του κοινού στην ευρύτερη ιστορία. Αυτή η σύμβαση στοχεύει στην προώθηση μιας πιο ισορροπημένης σχέσης μεταξύ των ιστορικών και του κοινού και στην αύξηση της συμμετοχής, με στόχο να προωθηθεί η πρόσβαση του κοινού σε σημαντικά στοιχεία της αρχαιολογικής κληρονομιάς. Ωστόσο, στο άρθρο 3 ορίζει ότι τα έργα αυτά μόνο από ειδικευμένους, ειδικά εξουσιοδοτημένους ανθρώπους μπορούν να διεξαχθούν, υποστηρίζοντας ότι μόνο επαγγελματικά εκπαιδευμένοι άνθρωποι είναι σε θέση να ερευνούν το παρελθόν. Επομένως, παρά την προώθηση μεγαλύτερης πρόσβασης του κοινού στην ιστορία, η Σύμβαση της Valletta δεν προωθεί την ενεργό συμμετοχή στο παρελθόν από μη επαγγελματίες (Sayer, 2015). Από την άλλη πλευρά, ωστόσο, το Διεθνές Συμβούλιο για τα Μνημεία και τους Χώρους (International Council on Monuments and Sites - ICOMOS) είναι ένας μη κυβερνητικός οργανισμός αφιερωμένος στη διατήρηση των μνημείων. Το ICOMOS στοχεύει να υποστηρίξει την ανάπτυξη και εφαρμογή θεωριών, μεθόδων και επιστημονικών τεχνικών που διατηρούν και προστατεύουν την κληρονομιά. Οι στόχοι αυτού του οργανισμού συνδέονται με την ευρύτερη αποστολή πολιτιστικής κληρονομιάς της UNESCO.

Αυτός ο διεθνής οργανισμός δημιούργησε διεπιστημονικές εθνικές επιτροπές και διεθνείς επιστημονικές επιτροπές, δημιουργώντας ένα δίκτυο εμπειρογνομόνων, μεταξύ των οποίων και ιστορικούς, για να καθορίσει πρότυπα και να επιβλέπει βέλτιστες πρακτικές σε σχέση με την προστασία και τη διατήρηση κτιρίων, ιστορικών πόλεων, πολιτιστικών τοπίων και αρχαιολογικών χώρων. Το ICOMOS υποστήριξε την ανταλλαγή ιδεών και πρωτοβουλιών νέας κληρονομιάς σε ολόκληρο τον κόσμο. Για παράδειγμα, το περιοδικό *Heritage@Risk* επιδιώκει να προσφέρει ένα μέσο ακαδημαϊκής και επαγγελματικής επικοινωνίας σχετικά με τις συζητήσεις για την πολιτιστική κληρονομιά (Sayer, 2015).

Τα βασικά επιτεύγματα της δημόσιας ιστορίας, που περιλαμβάνουν την επικοινωνία και την κοινή ιδιοκτησία του παρελθόντος με το κοινό, σχετίζονται με την ικανότητα της να αξιοποιεί διεπιστημονικές έννοιες και μεθόδους. Η ελευθερία της από τον ακαδημαϊκό χώρο και την ακαδημαϊκή αναγνώριση έδωσε στους δημόσιους ιστορικούς την ευκαιρία να διερευνήσουν νέες σχέσεις μεταξύ αυτών, του κοινού και της ιστορίας. Ως αποτέλεσμα, η ιστορία έχει ωφεληθεί, από οικονομική, πολιτική και επαγγελματική άποψη, από τη σχέση που έχει αναπτύξει η δημόσια ιστορία με την ευρύτερη κοινότητα. Η πρόκληση για το μέλλον είναι να βρεθούν μηχανισμοί με τους οποίους η δημόσια ιστορία μπορεί να επηρεάσει την πολιτική και την πρακτική, αντί να απλώς επηρεάζεται από αυτές. Αυτό απαιτεί την ανάπτυξη νέων μέσων επικοινωνίας και ευκαιριών για διεπιστημονική συνεργασία. Οι δημόσιοι ιστορικοί και οργανισμοί πρέπει να συνεχίσουν να διαμορφώνουν δίκτυα συνεργασιών. Η πρακτική της δημόσιας ιστορίας πρέπει να επιτρέψει την ιστορία να καταστεί συμφραζόμενη με τη σημασία και συναφή προς το κοινό στο παρόν. Οι επιπτώσεις της δημόσιας ιστορίας, της ιστορίας μέσα, με και για το κοινό είναι εκτεταμένες, επηρεάζοντας τον ευρύτερο ιστορικό λόγο και τις αφηγήσεις, αλλάζοντας το ιστορικό περιεχόμενο, μεταβάλλοντας τις αξίες της ιστορίας και επηρεάζοντας άμεσα τη δημόσια σφαίρα (Sayer, 2015).

1.3 Προέλευση της δημόσιας ιστορίας

Η προέλευση της «δημόσιας ιστορίας» μπορεί να ανιχνευθεί από τα μέσα της δεκαετίας του '70 στην Αμερική και πιο συγκεκριμένα στους αποφοίτους άνεργους του Πανεπιστημίου της Καλιφόρνιας στη Σάντα Μπάρμπαρα (Liddington, 2002). Στην περίπτωση αυτή, η δημόσια ιστορία αναφέρεται στην απασχόληση ιστορικών και στην εφαρμογή της ιστορικής μεθόδου έξω από τον ακαδημαϊκό χώρο. Οι δημόσιοι ιστορικοί αποτελούν μέρος της δημόσιας διαδικασίας και επομένως, η έμφαση δίνεται στους επαγγελματίες και στην απασχόλησή τους στο κοινό. Έτσι, η «δημόσια ιστορία» μετακινείται σε πεδία όπου επί μακρόν καταλαμβάνονται από μη ακαδημαϊκούς ιστορικούς που ασχολούνται με θέματα όπως η κοινοτική ιστορία.

Πιο συγκεκριμένα, η ιδέα της δημόσιας ιστορίας προέκυψε ως αποτέλεσμα των συνομιλιών μεταξύ του Kelley, ειδικού στην περιβαλλοντική ιστορία, ιδιαίτερα της ιστορίας των υδάτινων πόρων στην Καλιφόρνια, και του συνάδελφού του G. Wesley Johnson, ιστορικού της Αφρικής με ενδιαφέρον για την τοπική και κοινοτική ιστορία. Ως ακαδημαϊκοί, τους ενοχλούσαν οι επιδεινούμενες προοπτικές απασχόλησης ιστορικών στον ακαδημαϊκό χώρο και η επακόλουθη μείωση των εγγραφών των μεταπτυχιακών φοιτητών. Όμως, ως περιστασιακοί σύμβουλοι και μάρτυρες εμπειρογνομών στους δικούς τους τομείς εμπειρογνομοσύνης, γνώριζαν τις αυξανόμενες ευκαιρίες απασχόλησης ιστορικών στον δημόσιο τομέα, ιδίως στους νέους οργανισμούς που αναδείχθηκαν ως απάντηση στις περιβαλλοντικές ανησυχίες της δεκαετίας του 1970. Η δημόσια ιστορία, σύμφωνα με το όραμα του Kelley, ήταν μια ουσιαστικά επαγγελματική δραστηριότητα βασισμένη στην φημισμένη εμπειρία του ιστορικού για την κατανόηση του τρόπου εξέλιξης των γεγονότων και των θεσμών στο χρόνο. Η αλλαγή και η βελτίωση της δημόσιας διαδικασίας σε όλη την αμερικανική κοινωνία, φέρνοντας την ιστορική συνείδηση σε ένα λειτουργικό ρόλο στην καθημερινή διεξαγωγή των υποθέσεων ήταν το σημείο έναρξης της δημόσιας ιστορίας (Davison, 1991).

Επειδή το δημόσιο ιστορικό κίνημα αγνόησε αυτές τις συζητήσεις, φαίνεται να έχει γίνει αποδεκτή μια πολύ στενότερη ιδέα του επαγγέλματος, με την έννοια της επιβίωσης και διαβίωσης. Ωστόσο, η δημόσια ιστορία μπορεί να αναφερθεί και σε

μια κοινωνία στην οποία ένα ευρύ κοινό συμμετέχει στην οικοδόμηση της δικής της ιστορίας. Σε αυτό το πλαίσιο, η γενιά των ριζοσπαστών του πολέμου του Βιετνάμ αμφισβήτησε τους παλιούς ελίτ ισχυρισμούς της λευκής φυλής για την αποκλειστική κατοχή του παρελθόντος και επέκρινε τα νοσταλγικά «μουσειακά χωριά» που χρηματοδοτήθηκαν από το ιδιωτικό κεφάλαιο (όπως το αποικιακό Williamsburg του Rockefeller ή το GreenfieldVillage του HenryFord), καθώς θεωρήθηκαν ότι διαστρέβλωναν το παρελθόν, άλλαζαν τον τρόπο με τον οποίο προέκυψε το παρόν και έτσι συνέβαλαν στην αναστολή της πολιτικής δράσης στο μέλλον. Αντίθετα από αυτό το νέο δημόσιο ιστορικό κίνημα, οι ιστορικοί ήταν περισσότερο προσανατολισμένοι στις πρωτοβουλίες του NewDeal της δεκαετίας του 1930 του FranklinRoosevelt. Ο Roosevelt αμφισβήτησε τους ισχυρισμούς της ελίτ σχετικά με το παρελθόν, υιοθετώντας μία κατεύθυνση προς το ομοσπονδιακό κράτος για μια προσέγγιση της δημόσιας ιστορίας που επέκτεινε τον ορισμό του ιστορικού και που θα μπορούσε να ανταγωνίζεται το ιδιωτικό κεφάλαιο ως φύλακας της δημόσιας μνήμης. Περισσότεροι από χίλιοι άνεργοι αρχιτέκτονες προσελήφθησαν από την Ιστορική Αμερικανική έρευνα κτιρίων (Historic American BuildingSurvey) για τη μέτρηση και τη φωτογραφία κτιρίων που ήταν ριζωμένα στις τοπικές μνήμες και παραδόσεις, χωρίς να σχετίζονται με διάσημους ιδρυτές. Η Διαχείριση Προόδου του Έργου (Works Progress Administration) έθεσε σε λειτουργία συγγραφείς και ιστορικούς, αποκαλύπτοντας κληροδοτήματα αγώνων απλών ανθρώπων. Αυτοί οι ριζοσπαστικοί ιστορικοί, επέκριναν την ιστορία του ιδιωτικού κεφαλαίου, κατά την παραγωγή εικόνων του παρελθόντος για την παθητική κατανάλωση του κοινού, αντί να επικεντρωθούν σε ζητήματα σχετικά με το πώς μπορούν να διαχειριστούν τις αναμνήσεις ώστε να τις καταστήσουν και πάλι δραστικές και ζωντανές, στο πλαίσιο της συμμετοχικής ιστορίας (Liddington, 2002).

Σύμφωνα με την Dannaiau (2013) η δημόσια ιστορία έχει τις ρίζες της στον όρο Δημόσιο Ιστορικό Κίνημα (PublicHistoryMovement) που εμφανίστηκε στις Ηνωμένες Πολιτείες τη δεκαετία του 1970 ως ένα χρηστικό κίνημα για τους ιστορικούς που ήθελαν να εργαστούν έξω από τα ερευνητικά ιδρύματα και χρησιμοποιούν ιστορικές μεθόδους για μη ακαδημαϊκούς στόχους. Το 1979 ιδρύθηκε ο επαγγελματικός οργανισμός Εθνικό Συμβούλιο Δημόσιας Ιστορίας

(National Council on Public History) και δημοσίευσε το περιοδικό «The Public Historian» που αποτέλεσε τη φωνή του κοινού στο ιστορικό επάγγελμα. Στην Ευρώπη, η ιστορία του κοινού έχει και τις ρίζες της στη δεκαετία του 1970, αν και με διαφορετικό όνομα. Το Κίνημα Βρετανικού Εργαστηρίου Ιστορίας (British History Workshop Movement), το οποίο ήδη ιδρύθηκε από τον Raphael Samuel στα τέλη της δεκαετίας του 1960, υποστήριζε την ιστορία στη βάση μίας προσέγγισης από κάτω προς τα πάνω (δηλαδή από το κοινό προς τους ιστορικούς), καθώς και τη ριζοσπαστική ιστορία, χρησιμοποιώντας την ιστορική γραφή για να συζητήσει τα κοινωνικά ζητήματα. Μέσω δημόσιων εργαστηρίων ο Samuel προώθησε την ιστοριογραφία ως μια συνεργατική επιχείρηση, στην οποία ο ερευνητής, ο αρχειοφύλακας, ο επιμελητής και ο δάσκαλος, ο ενθουσιώδης «εαυτός σου» και ο τοπικός ιστορικός, οι οικογενειακές ιστορικές κοινωνίες και ο αρχαιολόγος, θα πρέπει όλοι να θεωρηθούν εξίσου εμπλεκόμενοι στη διαμόρφωση της ιστορίας. Άλλες ευρωπαϊκές παραδόσεις που σχετίζονται με τη δημόσια ιστορία είναι η τοπική ιστορία και η Ιστορία του Λαού (People's History), που προτιμά την ιστορία των μαζών, του εργαζόμενου και των 'αποκλεισμένων' στην παραδοσιακή ιστορία των κρατών και ελίτ (Danniaiu, 2013).

Κατά τον Sayer (2015), η πρακτική της δημόσιας ιστορίας μπορεί να συνδέεται με την πολιτική και ηθικές υποχρεώσεις για να παρέχει δημόσια δικαιώματα στην αυξημένη πρόσβαση στην ιστορική παραγωγή. Οι αρχές πίσω από τη δημόσια ιστορία συνδέονται άμεσα με ευρύτερα πολιτικά κινήματα, όπως το κίνημα των ιθαγενών δικαιωμάτων, τα αποτελέσματα των οποίων κυριαρχούσαν στην ακαδημαϊκή έρευνα και τη διαχείριση της κληρονομιάς στις αρχές της δεκαετίας του 1990. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, η δημόσια ιστορία άρχισε να εμφανίζεται εκτενώς στην ακαδημαϊκή βιβλιογραφία τόσο στην Αυστραλία όσο και στις Ηνωμένες Πολιτείες. Οι δημοσιεύσεις επικεντρώθηκαν στα δικαιώματα των αυτοχθόνων «κοινοτήτων» να συμμετέχουν σε αποφάσεις σχετικά με τη διαχείριση της πολιτιστικής τους κληρονομιάς. Παρά το γεγονός ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες και οι χώρες της Ευρώπης επηρεάζονται λιγότερο από τα δικαιώματα των αυτοχθόνων δικαιωμάτων, αυτό το πολιτικό κίνημα βασίστηκε στην κατανόηση και την επικοινωνία εναλλακτικών «δημόσιων» ιστοριών και επηρέασε κατά συνέπεια την

πρακτική της ιστορίας και της επαγγελματικής συμπεριφοράς σχέση με το κοινό. Στο Ηνωμένο Βασίλειο και την Ευρώπη, η ανάπτυξη μεταμοντέρνων και ανθρωπιστικών προσεγγίσεων στην πρακτική της ιστορίας περιελάμβανε τη στήριξη της ανάπτυξης της ιστορίας των μαύρων, εργατικών και γυναικείων κινημάτων. Η δημόσια ιστορία επιδίωξε να παρέχει στις διάφορες εθνοτικές, κοινωνικές και πολιτικές ομάδες μια φωνή στην ιστορία, μετασχηματίζοντας σχέσεις εξουσίας μεταξύ ιστορικών και πολιτών (Sayer, 2015).

Με τον τρόπο αυτόν, η δημόσια ιστορία έγινε ένας μηχανισμός που αντιπροσωπεύει την ιστορία των απλών ανθρώπων. Σε αυτό σημαντική ήταν και η συμβολή μουσείων και άλλων πολιτιστικών οργανισμών, όπως υποστηρίζει ο Sayers (2015), προσφέροντας και αυτήν την οπτική για την εξέλιξη της δημόσιας ιστορίας. Κατά τα τέλη της δεκαετίας του 1960 και του 1970, τα μουσεία και τα αρχεία προσπάθησαν να αλλάξουν την αντίληψη του κοινού ως σύμβολα της ελίτ. Αυτό επιτεύχθηκε με την εφαρμογή νέων προσεγγίσεων για την παρουσίαση, την προβολή και την πρόσβαση στην ιστορία. Αυτός ο εκδημοκρατισμός των μουσείων, των εκθεμάτων και των πολιτιστικών οργανισμών απαιτούσε τα θεσμικά όργανα να είναι διαφανή και να δικαιολογούν τη χρήση δημόσιων πόρων. Σε μια προσπάθεια αλλαγής της δημόσιας σημασίας της ιστορίας, αντλήθηκαν ιδέες από την κοινωνική ιστορία και τα ριζοσπαστικά κινήματα της ιστορίας. Αυτή η προσέγγιση του παρελθόντος με βάση το κοινό επέτρεψε την ανάπτυξη μιας νέας μορφής δημόσιου πολιτιστικού οργανισμού: το κέντρο κληρονομιάς. Τα κέντρα κληρονομιάς ήταν χώροι ειδικά σχεδιασμένοι για να διερευνήσουν το παρελθόν των ανθρώπων και να δημιουργήσουν αναμνήσεις μέσα στα ιστορικά πλαίσια μέσω της ενεργού μάθησης. Η άνοδος της πολιτιστικής κληρονομιάς με νέα κτήρια ειδικά σχεδιασμένα για τη χρήση και την προβολή της ιστορίας, ήταν εν μέρει μια απάντηση στην άνοδο του καταναλωτισμού στον τομέα της δημόσιας ιστορίας. Το παρελθόν ήταν ένα αυξανόμενο μέρος της παγκόσμιας τουριστικής βιομηχανίας και η οικοδόμηση κέντρων κληρονομιάς για την κάλυψη των αναγκών των τουριστών αντιπροσώπευε έναν τρόπο να αξιοποιήσει αυτό το νέο οικονομικό πόρο για την ιστορία. Στη δεκαετία του 1980 και μετέπειτα του 1990, σύμφωνα με τον Sayers (2015), παρατηρήθηκε συνεχής αλλαγή στις σχέσεις εξουσίας μεταξύ των πολιτιστικών

οργανισμών, ιδίως των μουσείων, και του κοινού. Πιο συγκεκριμένα, οι πολιτιστικοί οργανισμοί αναγνώρισαν την ανάγκη να αλλάξουν την προσέγγισή τους στην ιστορία του κοινού, εφαρμόζοντας νέους τρόπους συμμετοχής του κοινού στο παρελθόν τους. Στις αρχές του εικοστού πρώτου αιώνα, η δημόσια ιστορία στους πολιτιστικούς οργανισμούς επηρεάζεται ολοένα και περισσότερο από την ανατροφοδότηση των επισκεπτών και τη συνεκτίμηση των κοινοτικών αξιών. Οι πολιτιστικοί οργανισμοί προσπάθησαν να αλλάξουν τις σχέσεις τους με το κοινό, ενθαρρύνοντας ενεργά αυτό το κοινό να συμμετέχει σε αποφάσεις σχετικά με την προβολή, την ανακάλυψη και την παρουσίαση του παρελθόντος, συχνά μέσω σχεδίων διαβούλευσης και εταιρικής σχέσης.

1.4 Συμπεράσματα

Η δημόσια ιστορία, σύμφωνα με τον Davison (1991), σημαίνει δύο ξεχωριστές ιδέες. Σύμφωνα με την πρώτη, η δημόσια ιστορία αντιπαραβάλλεται με εξειδικευμένη ή ακαδημαϊκή ιστορία και ο δημόσιος ιστορικός θεωρείται ως ο άνθρωπος που κάνει αυτές τις γνώσεις δημοσίως διαθέσιμες. Με αυτή την έννοια, ο δημόσιος ιστορικός είναι ειδικός στην εκλαΐκευση, προβολή ή δημοσίευση της γνώσης του παρελθόντος. Η δεύτερη δίνει έμφαση σε μια πιο πολιτική αίσθηση του «κοινού» ως σφαίρα της δημόσιας ζωής ή του αντικειμένου της δημόσιας υπηρεσίας και θεωρεί τη δημόσια ιστορία ως ιστορία γραμμένη στην υπηρεσία του κοινού ή για το κοινό καλό. Σύμφωνα με αυτόν τον ορισμό, ο δημόσιος ιστορικός είναι ένας αδιάφορος υπάλληλος του κοινού, χρησιμοποιώντας την εμπειρογνωμοσύνη του για να βοηθήσει στη διαμόρφωση της δημόσιας τάξης. Επίσης, μπορεί να υποστηριχθεί πως, η δημόσια ιστορία υποστηρίζει την κατανόηση και τη δημιουργία αφηγήσεων για το παρελθόν σε προσωπικό επίπεδο (Sayer, 2015).

Οι εξελίξεις των δεκαετιών του 1980 και 1990 και ιδίως η έλευση του διαδικτύου και η μετάβαση στην ψηφιακή εποχή πρόσθεσαν μία ακόμα διάσταση στην έννοια της δημόσιας ιστορίας, αυτή της συν-δημιουργίας της ιστορίας από μέρους τόσο των ιστορικών, όσο και του κοινού (Danniau, 2013; Foster, 2014). Όπως υποστηρίζει και η Danniau (2013), βασική αρχή της δημόσιας ιστορίας είναι ότι οι ιστορικοί, ως

εμπειρογνώμονες του παρελθόντος, δεν έχουν το αποκλειστικό δικαίωμα σε αυτό το παρελθόν, αλλά θα πρέπει και έχουν την επιθυμία να ξεκινήσουν διάλογο με τις εμπειρίες και τις ερμηνείες του κοινού. Αυτό μπορεί να γίνει μέσω συνομιλίας αλλά και έμμεσα με την επιλογή ιστορικών θεμάτων, ερευνητικών προσεγγίσεων ή παρουσιάσεων σύμφωνα με το δημόσιο συμφέρον. Οι ρίζες του κινήματος της δημόσιας ιστορίας ήταν ουσιαστικά ρεαλιστικές και λαϊκιστικές (populist) και όχι ιδεαλιστικές και ελιτιστικές. Ο ρόλος του δημόσιου ιστορικού είναι αρκετά διαφορετικός από τον ιστορικό του ακαδημαϊκού χώρου και αυτό μπορεί να οδηγήσει από τη μία πλευρά σε ηθικές και οικονομικές πιέσεις και από την άλλη στην ανάπτυξη μίας πιο σαφούς και κριτικής αντίληψης της μεταβαλλόμενης σχέσης μεταξύ του ιστορικού και του κοινού (Davison, 1991).

Όλα τα είδη πρωτοβουλιών που αφορούν το παρελθόν, τα νέα και ανανεωμένα μουσεία, το ανανεωμένο ενδιαφέρον για τα αρχεία, η γοητεία της προέλευσης, η δημοτικότητα της γενεαλογικής έρευνας, το ενδιαφέρον για την κληρονομιά κλπ., εκφράζουν την έκκληση της κοινωνίας, των κοινωνικών ομάδων και των ατόμων να θυμηθούν και να τιμήσουν / τιμηθούν. Αυτές οι κοινωνικές εξελίξεις μαζί με την εισαγωγή της προφορικής ιστορίας στη δεκαετία του 1980 και του 1990 επηρέασαν τον τρόπο με τον οποίο οι ιστορικοί θεώρησαν το δικό τους ρόλο στην ερμηνευτική διαδικασία. Αντί να γράφουν ιστορίες και να λένε στο κοινό για αυτό, οι ιστορικοί χρησιμοποιούσαν τη μορφή της συνέντευξης για να ακούν το κοινό. Οι δημόσιοι ιστορικοί αναγνωρίζουν, χωρίς να υποκύπτουν στον μεταμοντέρνο σχετικισμό, τους διάφορους τρόπους με τους οποίους το «κοινό» εμπλέκεται στο παρελθόν. Πιστεύουν ότι οι ιστορικοί δεν έχουν το αποκλειστικό δικαίωμα να ερμηνεύουν το παρελθόν. Ως εκ τούτου, στην παιδεία, την πολιτική, την ψυχαγωγία, την τέχνη και την κληρονομιά, μπορεί κανείς να βρει ιστορικούς που ασχολούνται με ιστορικές πρακτικές, με ή χωρίς ακαδημαϊκή εντολή, με διάφορα κίνητρα και σημεία εκκίνησης (Danniau, 2013).

Η τάση αυτή ενισχύεται και διευκολύνεται ακόμα περισσότερο από την έλευση της ψηφιακής εποχής. Το Web 2.0 είναι μια διαδεδομένη δύναμη που διαμορφώνει τη δημόσια ιστορία και θα συνεχίσει να το κάνει στο μέλλον. Έχει αλλάξει τον τρόπο

που οι δημόσιοι ιστορικοί και το κοινό αλληλοεπιδρούν μεταξύ τους και με το παρελθόν. Έχει δώσει μια διέξοδο για συζητήσεις για το παρελθόν και τους συνδεδεμένους ανθρώπους όπως ποτέ άλλοτε. Ενώ αυτές οι νέες, εικονικές πλατφόρμες μεταβάλλουν το πεδίο της δημόσιας ιστορίας, δεν υπάρχει τίποτα αυθαίρετο σχετικά με το ψηφιακό μέλλον του παρελθόντος. Οι ιστορικοί και το κοινό επιλέγουν να εισέλθουν στην εικονική αρένα και χρησιμοποιούν το διαδίκτυο με διάφορους τρόπους. Οι απλοί άνθρωποι συμβάλλουν στην ιστορία online και οι ιστορικοί το αναγνωρίζουν αυτό, ανταποκρινόμενοι σε αυτές τις ιδέες και προσθέτοντας τις δικές τους ιστορίες στην ψηφιακή συλλογή. Το διαδίκτυο χρησιμοποιείται με πολλούς διαφορετικούς τρόπους για να ασχοληθεί με το παρελθόν και οι ευκαιρίες και οι προκλήσεις που παρουσιάζει το Web 2.0 προωθούν μια πιο συνειδητή και αντανακλαστική μορφή της δημόσιας ιστορίας στο πλαίσιο της συμμετοχικότητας (Foster, 2014).

Σε κάθε περίπτωση, η δημόσια ιστορία σχετίζεται με την ιστορική μνήμη (Liddington, 2002). Όπως και οι περίοδοι και τα φαινόμενα που επιδιώκει να ερμηνεύσει, η δημόσια ιστορική ανάλυση ως πρακτική είναι αναπόφευκτα μια συνεργατική διαδικασία, με πολλαπλές πηγές, διαδικασίες και συνομιλητές. Η δημόσια ιστορία ως τομέας της ιστορίας και ως σύνολο πρακτικών αλληλοσύνδεσης απαιτεί μία ευρύτερη κατανόηση της συνεργασίας. Οι ερευνητές συνεργάζονται συνεχώς μέσω δικτύων, blogs, συνομιλιών, διασκέψεων, αιτημάτων ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και αξιολόγησης από ομότιμους. Η συμπαραγωγή είναι από την ίδια της τη φύση εκτεταμένη, καθιστώντας ιδιαίτερα δύσκολη την αξιολόγησή της (Finn&Smith, 2015). Παράλληλα, η τάση που υπάρχει για την ολοένα και περισσότερη συμμετοχή του κοινού στη διαμόρφωση της ιστορίας και του παρελθόντος, αλλά και η διαφορετική ερμηνεία που προτείνεται για το παρελθόν από το μαζικό κοινό εγείρει ερωτήματα σχετικά με τη διαχείριση αυτής της ιστορικής μνήμης. Συγκεκριμένα, είναι περίπλοκοι οι τρόποι με τους οποίους οι άνθρωποι χρησιμοποιούν το παρελθόν για να κατανοήσουν τον εαυτό τους και τη ζωή τους, καθώς και για να διαπραγματευτούν το παρόν και να περιηγηθούν στο μέλλον. Το παρελθόν και το παρόν συνενώνονται σε μια ανάλυση των τρόπων με τους οποίους οι άνθρωποι καθιστούν το παρελθόν μέρος της καθημερινής τους

ρουτίνας και στρέφονται σε αυτό το παρελθόν αναζητώντας τρόπους αντιμετώπισης τωρινών προβλημάτων και απάντησης στο ερώτημα για το πώς να ζήσουν. Το παρελθόν, επομένως, δεν αποτελεί μια μακρινή ή αφηρημένη, ασήμαντη έννοια, αλλά ένα βασικό χαρακτηριστικό της σημερινής ζωής των ανθρώπων, που τους βοηθά να δημιουργήσουν και να διαχειριστούν σχέσεις και ταυτότητες (Kean&Ashton, 2009). Αυτό μπορεί να χρησιμεύσει για να ενισχύσει ή να αμφισβητήσει τις προσωπικές μνήμες ή να θέσει υπό αμφισβήτηση προκαταλήψεις για το παρελθόν ή του παρελθόντος. Οι πρακτικές και κοινωνικές δραστηριότητες που συνδέονται με τη δημόσια ιστορία θεωρούνται θεμελιώδεις για τη διατήρηση της ιστορικής μνήμης (Sayer, 2015). Το ζήτημα της ιστορικής μνήμης είναι το αντικείμενο του επόμενου κεφαλαίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΜΝΗΜΗ

2.1 Προσδιοριστικοί παράγοντες της μνήμης

Η μνήμη έχει τρεις κύριους ορισμούς. Πρώτον, η μνήμη είναι η θέση όπου διατηρούνται οι πληροφορίες. Δεύτερον, η μνήμη μπορεί να αναφέρεται στο σημείο εκείνο που κρατά το περιεχόμενο της εμπειρίας. Με αυτή την έννοια, κάθε μνήμη είναι μια διαφορετική πνευματική αναπαράσταση. Τέλος, η μνήμη είναι η διανοητική διαδικασία που χρησιμοποιείται για να αποκτή (μαθαίνει), να αποθηκεύει ή να ανακτή (θυμάται) το άτομο πληροφορίες κάθε είδους. Οι διαδικασίες μνήμης είναι πράξεις χρήσης πληροφοριών με συγκεκριμένους τρόπους για να διατεθούν αργότερα ή να επαναφέρουν αυτές τις πληροφορίες στην τρέχουσα ροή επεξεργασίας και τη ροή των σκέψεων κάποιου (Radvansky, 2011).

Προκειμένου να κατανοηθεί καλύτερα ο όρος «ιστορική μνήμη» θα πρέπει να προσδιοριστούν οι παράγοντες εκείνοι που επηρεάζουν τη μνήμη. Οι ψυχολόγοι τείνουν να χωρίζουν τη μνήμη σε δύο ξεχωριστές φάσεις (Bernsteinetal., 2014). Η πρώτη αφορά την απόκτηση ή την κωδικοποίηση πληροφοριών και η δεύτερη αφορά την ανάκτηση πληροφοριών. Αρκετοί παράγοντες επηρεάζουν την επιτυχία με την οποία ένα άτομο θυμάται μια δεδομένη εμπειρία. Στο στάδιο της απόκτησης, τα φυσικά χαρακτηριστικά του περιβάλλοντός του και ο πλούτος του περιβάλλοντος επηρεάζουν αυτό που κωδικοποιείται. Πρόσθετοι παράγοντες που έχουν αποδειχθεί ότι επηρεάζουν αρνητικά την ποιότητα των κωδικοποιημένων πληροφοριών περιλαμβάνουν μικρή προσοχή στη λεπτομέρεια, εστίαση στις κεντρικές λεπτομέρειες, αποκλεισμό άλλων λεπτομερειών, υψηλό άγχος, σύντομη διάρκεια προβολής, έλλειψη κινήτρων. Παράγοντες που έχουν αποδειχθεί ότι βελτιώνουν την ποιότητα του κωδικοποιημένου και την επακόλουθη ανάκτηση

αυτών των πληροφοριών περιλαμβάνουν το βάθος της επεξεργασίας στις κωδικοποιημένες λεπτομέρειες και τον διακριτικό χαρακτήρα των κωδικοποιημένων πληροφοριών.

Μόλις οι πληροφορίες κωδικοποιηθούν, είναι ευάλωτες στην επεξεργασία και τη στρέβλωση. Η προσπάθεια ανάκτησης των πληροφοριών συνεπάγεται μια επανακαθοριστική διαδικασία: καθώς το άτομο προσπαθεί διανοητικά να επαναπροσδιορίσει την αρχική εμπειρία, αναπαράγοντας όσο το δυνατόν περισσότερες λεπτομέρειες, η ανασυγκρότηση θα περιλαμβάνει πάντα παραλείψεις, ανακρίβειες και στρεβλώσεις. Ένα παράδειγμα ανακριβούς ανάμνησης μπορεί να παρατηρηθεί στη συστηματική προκατάληψη που εμφανίζουν οι άνθρωποι όταν υπολογίζουν το χρόνο, καθώς τείνουν να υπερεκτιμούν τη διάρκεια των γεγονότων που βιώνουν. Τα άτομα εμπλέκονται περισσότερο στα ιστορικά γεγονότα από ότι τα συνηθισμένα γεγονότα της ζωής και ως εκ τούτου, η σχετική διάρκεια των ιστορικών γεγονότων μπορεί επίσης να τείνει να υπερεκτιμηθεί. Επίσης, ορισμένοι θεωρητικοί υποστήριξαν ότι η επιτυχία της ανάκτησης προηγουμένως κωδικοποιημένων λεπτομερειών εξαρτάται από το βαθμό στον οποίο το πλαίσιο ανάκτησης ταιριάζει με το αρχικό πλαίσιο κωδικοποίησης.

2.2 Μεταξύ συλλογικής και ιστορικής μνήμης

Στη συζήτηση σχετικά με την ιστορική μνήμη θα πρέπει να αναφερθούν δύο βασικοί προβληματισμοί. Ο πρώτος αφορά τη δυσκολία να συνδεθεί μια βασικά ατομική ικανότητα με τη δημόσια σφαίρα και να λειτουργήσουν μαζί η ατομική και συλλογική μνήμη. Ο δεύτερος αφορά τη γεφύρωση του χάσματος μεταξύ ιστορίας ως τομέας που υποστηρίζει ότι βασίζεται στην αρχή της αντικειμενικότητας και στην επεξεργασία των γεγονότων από τη μία, και στη μνήμη ως μια εγγενώς υποκειμενική διαδικασία από την άλλη. Το πρώτο πρόβλημα αντιμετωπίστηκε με τη συμμετοχή της συλλογικής μνήμης στον ακαδημαϊκό λόγο. Με την ευρύτερη έννοια της λέξης, η συλλογική μνήμη, ως έκφραση συλλογικής ταυτότητας, είναι η κοινή ομάδα πληροφοριών που αποθηκεύονται σε μεμονωμένες αναμνήσεις μιας

ομάδας, δηλαδή η κοινή μνήμη μιας ομάδας ανθρώπων που μπορεί να μεταβιβαστεί από τη μια γενιά στην άλλη και η οποία παρέχει μια βάση από την οποία η ομάδα μπορεί να συνειδητοποιήσει την ενότητα ή την ιδιαιτερότητά της. Ομοίως, και πιο συγκεκριμένα, η ιστορική μνήμη έχει οριστεί ως η μνήμη ή συνάθροιση μνημών, συνειδητών ή μη, μιας εμπειρίας που βιώθηκε ή / και μετατράπηκε σε μύθο από ένα ζωντανό συλλογικό σώμα, της ταυτότητας του οποίου το αίσθημα του παρελθόντος αποτελεί αναπόσπαστο μέρος (Prutsch, 2015). Ακολουθώντας το ζήτημα του πώς απεικονίζεται το παρελθόν στη συνείδηση ενός ατόμου και της κοινωνίας και εξετάζοντας μηχανισμούς που εμπλέκονται στη διαμόρφωση της μνήμης, ο Halbwachs διακρίνει τη συλλογική και την ιστορική μνήμη. Αναγνωρίζοντας ότι η ιστορική μνήμη είναι μια συγκεκριμένη μορφή συλλογικής μνήμης και ορίζοντας την πρώτη ως ακολουθία γεγονότων για τα οποία η εθνική ιστορία σώζει τη μνήμη, ο Halbwachs θεωρούσε αυτές τις δύο μορφές μνήμης ως εν μέρει παράλληλες. Θεώρησε τη συλλογική μνήμη ως ένα συνεχές ρεύμα σκέψης, μιας συνέχειας που δεν έχει τίποτα τεχνητό, αφού διατηρεί από το παρελθόν τίποτα άλλο από αυτό που εξακολουθεί να ζει στη συνείδηση της ομάδας που το διατηρεί. Ο υπάρχων εξωτερικός χρόνος και χώρος, η συλλογική μνήμη δεν είναι ένα περίπλοκο κατασκεύασμα, δεν είναι ένα ενιαίο σύνολο, αλλά μια ποικιλία από «μνήμες», προσαρμοσμένες σε διάφορες ομάδες και ερμηνείες και ως εκ τούτου ενσωματώνει τόσο τη ρευστότητα, όσο και έναν εσωτερικό (υποκειμενικό) χαρακτήρα. Η ιστορική μνήμη, αντίθετα, περιγράφεται ως κάτι πέρα από συγκεκριμένες ομάδες στην κοινωνία, κάτι που «μορφοποιεί» τη μνήμη και επιχειρεί να προσδώσει μια ενιαία αντικειμενική στην ιστορική αλήθεια με μια ξεχωριστή εξωτερική προοπτική (Prutsch, 2015).

Το περιεχόμενο της συλλογικής ταυτότητας σχετίζεται με το γνωστικό μοντέλο και πώς μία ατομική ταυτότητα απορρέει από την ερμηνεία της συλλογικής ταυτότητας. Η ταυτότητα καθορίζει έτσι τις αξίες των υλικών και κοινωνικών κινήτρων για συγκεκριμένες δράσεις και επηρεάζει την αξιολόγηση των ενεργειών που βασίζονται στα κίνητρα. Τέλος, η συλλογική ταυτότητα μιας ομάδας μπορεί να είναι αντικειμενική εάν η ομάδα αποδώσει συγκεκριμένες έννοιες και στόχους στην ταυτότητά της. Ως αποτέλεσμα, οι ταυτότητες ενθαρρύνουν τα άτομα να ενεργούν

σύμφωνα με και να ερμηνεύουν τον κόσμο μέσα από το πρίσμα των ιστορικών εκείνων στοιχείων που σχετίζονται με το σκοπό του συνόλου της ομάδας (Wang, 2018). Στο πλαίσιο αυτό υπάρχει και η θεωρία της κοινωνικής ταυτότητας, η οποία εξηγεί πώς προκύπτει η ταυτότητα από τις διαδικασίες κοινωνικής κατηγοριοποίησης και σύγκρισης και πώς επηρεάζει τις σχέσεις μεταξύ κοινωνικών ομάδων. Αυτή η θεωρία βασίζεται σε τρεις κεντρικές ιδέες σχετικά με τη συμπεριφορά μεταξύ ομάδων: κατηγοριοποίηση, αναγνώριση και σύγκριση. Η θεωρία της κοινωνικής ταυτότητας, αντί να επικεντρώνεται σε ένα άτομο μέσα σε μια ομάδα, εξετάζει πώς η συλλογική ταυτότητα και η εκτίμηση επηρεάζουν ένα άτομο (ή την ομάδα μέσα στο άτομο). Η ένταξη στην ομάδα και οι ταυτότητες εντός μίας κοινωνικής ομάδας προσδίδουν στα άτομα θετική αυτοδιάθεση και εκτίμηση. Αντί να θεωρούν τους εαυτούς τους ως άτομα, αναγνωρίζονται περισσότερο ως μέλη της ομάδας και συμμετέχουν σε μία συλλογική δράση στη συλλογική τους ταυτότητα (Wang, 2018). Επομένως, μέσα από τις δύο αυτές θεωρίες γίνεται αντιληπτό πως η συλλογική μνήμη αλληλοεπιδρά με την ιστορική μνήμη στη διαμόρφωση ταυτοτήτων τόσο στο πλαίσιο του συνόλου, όσο και του ατόμου.

Ωστόσο, υπάρχει και η αντίθετη άποψη, κατά την οποία η ιστορική μνήμη είναι η υπόσχεση που επιδιώκει μια μεμονωμένη ή κοινωνική ομάδα, επιθυμώντας να μην ξεχαστούν συγκεκριμένα πολιτικά και κοινωνικά γεγονότα που σημάδεψαν βαθιές αλλαγές σε μια συγκεκριμένη κοινωνία. Επιδιώκει, όμως, εκτός από τη μνήμη των γεγονότων και την μη επανάληψη αυτών. Στο πλαίσιο αυτό, η ιστορική μνήμη λειτουργεί έτσι ώστε συγκεκριμένα γεγονότα να μην παραμείνουν ατιμώρητα, ούτε να ξεχαστούν, και να επιτευχθεί δικαιοσύνη. Επομένως, η ιστορική μνήμη δεν είναι ομοιογενής, καθώς κανείς δεν έχει ακριβώς την ίδια μνήμη (Heidenry, 2014). Η έννοια της ιστορικής μνήμης, κατά τον VanBeek (2007), αποτελεί ένα πολύπλοκο φαινόμενο που λειτουργεί σε διαφορετικά επίπεδα καθημερινής ζωής και σε επίσημες κρατικές τελετουργίες. Εκδηλώνεται στη διδασκαλία της ιστορίας του σχολείου, στην ακαδημαϊκή ιστοριογραφία, στη λαϊκή λογοτεχνία, στην ψυχαγωγία, στη δημιουργία μνημείων και στον εορτασμό παρελθόντων γεγονότων. Έχει προσωπικές, τοπικές, περιφερειακές, εθνικές, υπερεθνικές και παγκόσμιες διαστάσεις και ενσωματώνει σχεδόν όλα τα πεδία της ανθρώπινης ύπαρξης,

συμπεριλαμβανομένης της θρησκείας, των πολιτικών πεποιθήσεων, της γνωστικής κατανόησης και των αισθητικών αντιλήψεων. Είναι ο τόπος του αγώνα για κοινωνική διαφοροποίηση και αναγνώριση και για πολιτική νομιμότητα.

Η ιστορικός Crane (1997) υποστηρίζει ότι ενώ η ιστορία είναι και το παρελθόν και οι αφηγήσεις που αντιπροσωπεύουν αυτό το παρελθόν ως ιστορική μνήμη, η συλλογική μνήμη είναι μια έννοια που εκφράζει την αίσθηση της συνεχιζόμενης παρουσίας του παρελθόντος και, ως εκ τούτου, η διαφορά μεταξύ της συλλογικής μνήμης και της ιστορικής μνήμης είναι ο διαχωρισμός ανάμεσα στη ζωντανή εμπειρία και τη διατήρηση της εμπειρίας που βιώνεται. Συνεχίζει υποστηρίζοντας ότι με την επανατοποθέτηση της ατομικής εμπειρίας ξεχωριστά από την ιστορική μνήμη, δεν γίνεται λόγος για άλλους, επιτρέποντας έτσι την εμφάνιση πολλών φωνών και πολλών διαφορετικών ιστοριών. Αυτές οι ζωντανές εμπειρίες, όπως ανακαλούνται μέσω της ατομικής μνήμης, μπορούν τότε να θεωρηθούν ότι σχηματίζουν συλλογικές αναμνήσεις. Η έννοια της Crane (1997) μας επιτρέπει να απομακρυνθούμε από την έννοια της ιστορικής γνησιότητας και ακρίβειας, προς την κατανόηση ότι η ζωντανή εμπειρία είναι αυθεντική και ακριβής για το άτομο που καταγράφει την ιστορία του. Η προσωπική αυτή αφήγηση οδηγεί σε διάφορες ιστορικές μνήμες, που γίνονται μέρος της συλλογικής μνήμης μέσω της δημόσιας ιστορίας.

Για τους σκοπούς αυτής της εργασίας δεν θα θεωρηθεί πως η ιστορική μνήμη είναι κάτι αντικειμενικό και αμερόληπτο, αλλά αντίθετα θα θεωρηθεί πως ενσωματώνει στοιχεία ατομικής και συλλογικής μνήμης, εκτός και αν αναφέρονται ξεχωριστά εντός του κειμένου. Αυτό απορρέει από τη δυσκολία διαχωρισμού της ατομικής και της συλλογικής μνήμης, δεδομένου ότι αυτές οι έννοιες επηρεάζουν η μία την άλλη και συνολικά διαμορφώνουν την ιστορική μνήμη.

2.3 Διαμόρφωση της ιστορικής μνήμης

Η ιστορική μνήμη, σύμφωνα με τους Senianskii και Senianskaia (2017) είναι μια πολύπλοκη και πολυεπίπεδη εκδήλωση της κοινωνικής συνείδησης. Ανήκει στη

σφαίρα της μαζικής κοινωνικής ψυχολογίας, η οποία είναι από πολλές απόψεις αυθόρμητη, και στην ιδεολογική σφαίρα, η οποία είναι γενικά ιδιαίτερου ενδιαφέροντος για το κράτος, την κοινωνία και τους επίσημους θεσμούς (πολιτικές οργανώσεις, φορείς εκπαίδευσης και κοινωνικοποίησης, θρησκευτικές οργανώσεις κ.λπ.). Επομένως, οι μηχανισμοί που διαμορφώνουν την ιστορική μνήμη περιλαμβάνουν τόσο θεσμοποιημένες μορφές για τη μετάδοση πληροφοριών (για παράδειγμα, το εκπαιδευτικό σύστημα ή τα μέσα μαζικής ενημέρωσης) όσο και οι γλωσσικούς τύπους, προφορική παράδοση, λαογραφία, οικογένεια, κ.λπ. Η ιστορική μνήμη είναι το θεμέλιο της εθνικής αυτογνωσίας, η οποία, με τη σειρά της, ασκεί αποφασιστική επιρροή στην ανάπτυξη μιας χώρας και στη βιωσιμότητα ενός λαού ή ενός κράτους, ειδικά όταν το έθνος ή το κράτος βρίσκεται σε σοβαρή κρίση. Μια τραυματισμένη και αποπροσανατολισμένη μαζική συνείδηση, συμπεριλαμβανομένου του ιστορικού παρελθόντος της ίδιας της χώρας, είναι πολύ επιζήμια για την εθνική ασφάλεια και είναι ικανή να οδηγήσει σε καταστροφή. Ορισμένες σημαντικές ιδιαιτερότητες που σχετίζονται με τους λειτουργικούς μηχανισμούς της ιστορικής μνήμης ως φαινόμενο της μαζικής συνείδησης είναι οι εξής (Seniavskii&Seniavskaia, 2017):

α) Η ιστορική μνήμη είναι επιλεκτική επειδή η χωρητικότητά της είναι περιορισμένη. Επομένως, το μυαλό του συνηθισμένου ατόμου διατηρεί μόνο ένα μικρό αριθμό ιστορικών γεγονότων και ονομάτων, συνήθως εκείνων που συνδέονται με ακραία φαινόμενα στην εθνική και δημόσια ζωή, όπως οι πόλεμοι, οι κοινωνικές αναταραχές και τα μεγάλα πολιτικά και πολιτιστικά γεγονότα.

β) Η ιστορική μνήμη μπορεί να είναι βραχυπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη. Η βραχυπρόθεσμη ιστορική μνήμη συνδέεται με γεγονότα που μπορεί να είναι ασήμαντα για την ιστορία στο σύνολό της, αλλά να θυμούνται από τους συγχρόνους τους και τους άμεσους αυτόπτες μάρτυρες ή - έμμεσα και βασικά μέσω της προφορικής μετάδοσης - από τους πλησιέστερους απογόνους τους. Η μακροπρόθεσμη ιστορική μνήμη είναι ένας πιο πολύπλοκος διαμορφωτικός και λειτουργικός μηχανισμός που βασίζεται στην επιλεκτικότητα.

γ) Η μακροχρόνια ιστορική μνήμη είναι πάντα συμβολική και μυθική στη μαζική συνείδηση. Δεν διατηρεί μια ακριβή και λεπτομερή μετάδοση ιστορικών γεγονότων, αλλά μάλλον την πιο γενικευμένη εικόνα που είναι δυνατόν. Μια άλλη

ιδιοσυγκρασία της ιστορικής μνήμης είναι οι δυαδικές της αξίες (π.χ. καλό / κακό). Η ιστορική μνήμη δεν γνωρίζει σχεδόν τίποτα από τις σκιάσεις, τις μεταβατικές μορφές, τις πολυπλοκότητες και τις αντιφάσεις που χαρακτηρίζουν την πραγματική ζωή. Σε σημαντικό βαθμό, αυτή η δυαδική ποιότητα επιτρέπει την κοινωνική συνείδηση, συμπεριλαμβανομένης της ιστορικής μνήμης, να χειραγωγείται απλώς με την αλλαγή του αξιολογικού σημείου.

δ) Τα ιστορικά σύμβολα είναι ταυτόχρονα το κύριο περιεχόμενο της ιστορικής μνήμης και τα σημεία μόχλευσης για την εθνική αυτογνωσία, σημεία αναφοράς για τα μέλη του κοινωνικού οργανισμού σε σχέση με τον εαυτό τους και με τον κόσμο, της αυτοδιάγνωσης και της αναγνώριση του Άλλου. Με την καθιέρωση μιας θέσης στον χρονολογικό άξονα, μια κοινωνία με ένα στερεό ιστορικό υπόβαθρο που αποτελείται από διάφορες δοκιμασίες και εμπειρία στην υπερπήδηση αυτών των δοκιμασιών μπορεί να είναι αρκετά σίγουρη για τη διαμόρφωση παραδόσεων, να κατατάξει τις μελλοντικές προοπτικές της και να διατηρήσει την αισιοδοξία της. Η απώλεια ή σοβαρή παραμόρφωση της ιστορικής μνήμης αποπροσανατολίζει την κοινωνία στο παρόν και στο μέλλον και ενδέχεται να προκαλέσει μαζική απαισιοδοξία.

ε) Υπό ορισμένες συνθήκες, ένας χαρακτηριστικός μηχανισμός της ιστορικής μνήμης είναι η τάση για ενημέρωση, που περιλαμβάνει ένα επιλεκτικό ενδιαφέρον για παρελθόντα γεγονότα που προκαλούν συσχετισμούς με το παρόν.

Ο Nikiforov (2017) επικεντρώνονται σε δύο στοιχεία της ιστορικής μνήμης, την επιλεκτικότητα και τον συμβολισμό της. Τα άτομα αναπτύσσουν μία ευρύτερη εικόνα του παρελθόντος όχι τόσο με βάση την προσωπική τους εμπειρία, αλλά και με βάση τα όσα ακούν από εξωτερικές πηγές, όπως τα μέσα ενημέρωσης και η λογοτεχνία. Χάρη στη μελέτη της μνήμης μέσω της γνωστικής ψυχολογίας και της νευροεπιστήμης, ένα άτομο μπορεί να ενσωματωθεί σε συγκεκριμένες ιστορικές σκηνές και ακόμη και σε ολόκληρες σειρές γεγονότων που προέρχονται όχι από τη δική του εμπειρία, αλλά μέσα από εντελώς διαφορετικές πηγές, όπως για παράδειγμα, από ιστορίες άλλων ανθρώπων, από μυθιστορήματα, από μέσα μαζικής ενημέρωσης, από ντοκιμαντέρ και ταινίες. Σε αυτήν την περίπτωση, όμως, ενώ το γεγονός μπορεί να είναι σωστό, η πηγή από την οποία λαμβάνεται η μνήμη

ενδέχεται να είναι συγκεχυμένη. Με τον ίδιο τρόπο, η ιστορική μνήμη ενός λαού είναι επιλεκτική και ενδέχεται να διατηρεί μόνο μεμονωμένα επεισόδια του παρελθόντος. Ακριβώς όπως ένα άτομο διατηρεί μνήμες μόνο για τα πιο εντυπωσιακά και σημαντικά επεισόδια της ζωής του, τόσο η ιστορική μνήμη διατηρεί μόνο τα πιο εντυπωσιακά και σημαντικά γεγονότα των παρελθόντων γεγονότων που είχαν μεγάλη σημασία στη ζωή του λαού. Για τη συλλογική μνήμη ενός λαού, η διαδοχή αυτών των πιο σημαντικών γεγονότων είναι η ραχοκοκαλιά που υποστηρίζει λιγότερο σημαντικά επεισόδια και γεγονότα. Ως εκ τούτου, όλα τα άτομα μίας κοινωνίας μοιράζονται μία πρωταρχική ομάδα αναμνήσεων, ενώ η ανάμνηση των δευτερογενών γεγονότων θα διαφέρει μεταξύ διαφορετικών ανθρώπων και κοινωνικών ομάδων.

Οι ιστορικοί διαφωνούν ως προς τη δύναμη της ιστορίας επί της μνήμης (memory) και της ανάμνησης (remembrance). Ο SantosJulia είναι ο καλύτερος εκπρόσωπος των ιστορικών εκείνων που υποστηρίζουν μια καθαρά επιστημονική μελέτη της ιστορίας και υποστηρίζουν την αδυναμία ανάκτησης της συλλογικής μνήμης. Για τον SantosJulia, είναι αδύνατο να ανακτηθεί η ιστορική μνήμη, επειδή δεν μπορεί να υπάρξει μόνο μία μνήμη: υπάρχουν πολλές μνήμες. Από μια διαφορετική θέση, ο φιλόσοφος ReyesMate επέμεινε στη σημασία της μνήμης ως ικανότητα να διαβάζει κάποιος αυτό που δεν γράφτηκε ποτέ στο βιβλίο της ζωής. Η μνήμη συμβάλλει με διαφορετική οπτική γωνία στη γνώση του παρελθόντος, επειδή σχετίζεται με το παρελθόν των ηττημένων και των νικητών. Ξεκινώντας από τις ιδέες του WalterBenjamin, ο ReyesMate δηλώνει ότι η μνήμη και η δικαιοσύνη είναι συνώνυμα (González, 2009).

Ως ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα του ισχυρισμού του Mate μπορεί να αναφερθεί η διατήρηση της ιστορίας μέσα από τις αυτοβιογραφίες απλών – και μη – ανθρώπων. Μία τέτοια αυτοβιογραφία είναι και της FatimaGabitona, μίας Ρωσίδας συγγραφέα και παιδαγωγού που έπεσε θύμα της σταλινικής καταπίεσης ως σύζυγος ενός εχθρού του λαού. Η εμπειρία του Σταλινισμού από τη Gabitona ήταν αντιφατική, που αφορούσε προνόμια και διώξεις, καταδίκες και αναγνώριση, καθώς η ζωή της διήρκεσε το μεγαλύτερο μέρος της σοβιετικής περιόδου και

μαρτυρεί τόσο τις προσδοκίες, όσο και την τραγωδία των πρώτων δεκαετιών της ΕΣΣΔ (Blackwood, 2017). Παρ' όλο που η Gabitona είχε ξεκάθαρη αίσθηση ως κάποιος που είχε βαθιά αδικίες, ο θυμός της απευθυνόταν κυρίως σε συγκεκριμένα άτομα και όχι στο σοβιετικό κράτος ή τη σοβιετική ιδεολογία. Για τη Gabitona, η καταστολή ήταν μια προσωπική και ατομική εμπειρία. Έγραψε για την προσωπική της ταλαιπωρία, αλλά και για τα συγκεκριμένα άτομα που την είχαν προκαλέσει. Για τη Gabitona, η μνήμη ήταν ένα κεντρικό μέρος της τιμωρίας, και η συγχώρεση ισοδυναμούσε με τη λήθη και για αυτό η σωστή μνήμη ήταν το κλειδί για την αποκατάσταση των αδικιών του παρελθόντος (Blackwood, 2017), κάτι που συνδέεται με τη διαπίστωση του Mate περί της σχέσης μνήμης και δικαιοσύνης που αναφέρθηκε παραπάνω (González, 2009). Επιπλέον, θα πρέπει να τονιστεί πως, η Gabitona ήταν πολύ συνειδητοποιημένη όσον αφορά στον προσωπικό της ρόλο ως ιστορικός (Blackwood, 2017) – κάτι που μπορεί να συνδεθεί και με τη συμβολή της στη δημόσια ιστορία στη βάση της ανάλυσης του προηγούμενου κεφαλαίου – αλλά και ως κάποιος που μπορούσε να διαμορφώσει την ιστορική μνήμη.

Η μνήμη διαδραματίζει ζωτικό ρόλο στη διαμόρφωση και διατήρηση του παρελθόντος και του συλλογικού παρελθόντος ενός λαού ή έθνους. Η μνήμη, ωστόσο, είναι ιδιαίτερα ευαίσθητη σε στρεβλώσεις και σφάλματα. Επομένως, είναι σημαντικό να κατανοηθεί ότι η μνήμη μπορεί να μετατρέψει αυτό που "ήταν" σε αυτό που "φαινόταν να είναι" και επομένως λάθη της μνήμης μπορούν να εισχωρήσουν και να διαμορφώσουν την προσωπική και συλλογική ιστορία (Bernsteinetal., 2014). Σύμφωνα με τον Matos (2015) οι αυτοβιογραφίες και τα απομνημονεύματα παρουσιάζουν μεγάλο ενδιαφέρον στο πλαίσιο της διαμόρφωσης της ιστορικής μνήμης, ως παραδείγματα διαστρέβλωσης (εσκεμμένης ή μη) αυτής, στη βάση όσων υπάρχουν και όσων δεν υπάρχουν σε αυτά τα ιστορικά έργα. Ως παράδειγμα ο ερευνητής αναφέρει το βιβλίο του πορτογάλου ποιητή AntónioGedeão, γνωστό ως Rómulo deCarvalho (1906-1997), που αποτελεί μια εξαιρετική πηγή για την προσέγγιση του τρόπου με τον οποίο οι άνθρωποι της μεσαίας τάξης ζούσαν στη Λισαβόνα στη δεκαετία του 1920 και 1930. Χαρακτηριστικό αυτού του βιβλίου είναι η απουσία αναφορών σε διεθνή γεγονότα που σηματοδότησαν το χρόνο που έζησε ο συγγραφέας, όπως ο Ισπανικός Εμφύλιος

Πόλεμος και ο Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος. Από την άλλη πλευρά, υπάρχουν πολλές αναλυτικές σελίδες αφιερωμένες στην οικογένεια, στις εκπληκτικές εμπειρίες μιας μεσαίας τάξης οικογένειας, στη σχέση του συγγραφέα με τους συνομηλίκους του, καθώς και στις σχέσεις μεταξύ του συγγραφέα και των εκδοτών.

Εκτός από την περίπτωση των αυτοβιογραφιών, όπως το παράδειγμα της Gabitona που αναφέρθηκε παραπάνω, η διαστρέβλωση γεγονότων της ιστορίας μπορεί να ισχύει και στην περίπτωση της διάδοσης της προφορικής ιστορίας, όπως επισημαίνεται από τους Bernsteinetal. (2014). Η ιστορία που εξαρτάται από τη μνήμη δεν είναι καλύτερη από τη μνήμη στην οποία βασίζεται η ιστορία. Επειδή η προφορική ιστορία βασίζεται σχεδόν αποκλειστικά στη μνήμη, μπορεί να υποστηριχθεί ότι η προφορική ιστορία χρησιμεύει για να επαναλάβει τι είναι, στην καλύτερη περίπτωση, μια παραμορφωμένη ανάμνηση του παρελθόντος. Ακόμη και η πρώτη αφήγηση ενός συγκεκριμένου γεγονότος μπορεί να είναι μια ατελής απόδοση αυτού του γεγονότος. Αυτή η αφήγηση θα διατηρήσει πιθανώς την ουσία της εμπειρίας, αλλά θα αποτύχει να καταγράψει με ακρίβεια πολλές από τις λεπτομέρειες. Καθώς η εκδήλωση επαναλαμβάνεται, η αρχική ιστορία θα μεταμορφωθεί σύμφωνα με τις αξίες, τις πεποιθήσεις και τις επιθυμίες κάθε αφηγητή. Αυτοί οι παράγοντες, με τη σειρά τους, είναι ένα προϊόν της δικής του κουλτούρας (Bernsteinetal., 2014).

Το συμπέρασμα αυτό οδηγεί τη συζήτηση στο ρόλο της κουλτούρας όσων διαμορφώνουν (δημιουργούν, αφηγούνται, προωθούν) ιστορία. Σύμφωνα με τον Ho (2013), η ιστορική μνήμη καθίσταται ένα κοινωνικό γεγονός, καθώς δημιουργείται και επαναπροσδιορίζεται για να εξυπηρετήσει νέες μορφές δύναμης, κατανομής εξουσίας, αξιών, ενδιαφερόντων και συνολικά εθνικής κουλτούρας. Η κουλτούρα ενός έθνους μεταδίδεται στα νέα μέλη της κοινότητας με πεποιθήσεις, έθιμα, συνήθειες, γλώσσες, πρακτικές και αξίες. Έτσι, τα μέλη εντοπίζουν ένα σύνολο συμβόλων, πεποιθήσεων και τρόπων ζωής και έχουν τη βούληση να αποφασίσουν για το κοινό πολιτικό τους πεπρωμένο. Οι εθνικοί μύθοι, οι μνήμες και τα σύμβολα υποδηλώνουν σημαντικά γεγονότα του παρελθόντος, πραγματικού και φανταστικού, οικοδομώντας μια πολιτισμική ταυτότητα που δίνει έμφαση στην

ιστορία, τη γλώσσα, τις συλλογικές εθνικές γης και επιτρέπει στα άτομα να εντοπίζουν και να διαμορφώνουν τις προσωπικές τους εμπειρίες. Όλες οι παραδόσεις, πραγματικές ή μη, υιοθετούν αναφορές στο παρελθόν όχι μόνο για να ενθαρρύνουν τη συνοχή των ομάδων αλλά και για να νομιμοποιήσουν τις όποιες (πολιτικές) ενέργειες και να διασφαλίσουν ότι οι σημερινοί ιστορικοί γίνονται πιο ενημερωμένοι για τον πολιτικό αντίκτυπο του έργου τους στη δημόσια σφαίρα. Από αυτή την άποψη, τα 'πολιτιστικά μνημονικά' (culturalmnemonics) εμποδίζουν τον διαχωρισμό της ιστορίας και του έθνους και αποτελούν βασικό ιδεολογικό στοιχείο της εθνικής ιστορικής μνήμης.

Στο ίδιο πλαίσιο, ο Maestre-Brotons (2016) εξετάζει τον αντίκτυπο της λαϊκής, δημοφιλούς κουλτούρας (popculture) στη διαμόρφωση της ιστορικής μνήμης. Εκθέσεις, τηλεοπτικά προγράμματα, ταινίες, νέα, μυθιστορήματα, ιστορικές σπουδές, απομνημονεύματα, συνέδρια και αφιερώματα συναυλιών αποτελούν ετερογενείς συλλογικές μνήμες αμφισβητούν ηγεμονικούς ρόλους της ιστορίας. Συνολικά, αυτές οι πηγές ιστορικής μνήμης μπορούν να θεωρηθούν ως μια προσπάθεια να ανακτήσουν τη γνώση του παρελθόντος, αλλά μέσα από ένα συγκεκριμένο πρίσμα, εκείνο της επικρατούσας ηγεμονικής ιδεολογίας. Σε αυτή την αμφιλεγόμενη διαδικασία επαναδιαπραγμάτευσης της έννοιας του παρελθόντος, ορισμένες πηγές που ανήκουν στη λεγόμενη λαϊκή κουλτούρα ενδέχεται να διακρίνονται από έλλειψη ιστορικής ακρίβειας στη συλλογική μνήμη, με το επιχείρημα ότι τα εμπορικά συμφέροντα της βιομηχανίας του πολιτισμού τείνουν να αλλοιώνουν το νόημα του παρελθόντος. Αυτό ενέχει τον κίνδυνο αποπολιτικοποίησης του παρελθόντος ως αποτέλεσμα της «κουλτούρας της συναίνεσης», υπό το πρίσμα της διάδοσης μίας ιστορικής μνήμης που δεν αποτελείται από ανταγωνιστικές θέσεις (Maestre-Brotons, 2016).

Από την άλλη πλευρά, όμως, η λαϊκή κουλτούρα δεν μπορεί να εξομοιωθεί άμεσα με τη χειραγώγηση, την υποβάθμιση και την παθητική κατανάλωση ιστορικών γεγονότων, καθώς χαρακτηρίζεται από ετερογένεια, σύγκρουση και κατακερματισμό. Επιπρόσθετα, υποστηρίζεται πως οι παραδοσιακές διακρίσεις μεταξύ του λαϊκού, του μαζικού και του υψηλού πολιτισμού δεν είναι πλέον

σημαντικές, αφού βασίζονται αποκλειστικά στην ταξική διαφορά, αγνοώντας άλλους παράγοντες όπως το φύλο, την εθνικότητα, τη γενιά, τη θρησκεία, τη σεξουαλικότητα (Maestre-Brottons, 2016). Τα ιστορικά γεγονότα δεν συνδέονται με ένα γενικό πλαίσιο κοινωνικών σχέσεων και συγκρούσεων, αλλά εξατομικεύονται σε μεμονωμένες ιστορίες που παρουσιάζουν τους χαρακτήρες ως ήρωες, με τα πάθη, επιτυχίες και κακοτυχίες. Κατά συνέπεια, η ιστορία είναι ένας τομέας συγκρούσεων όπου η έννοια της ιστορικής μνήμης και τα ίδια τα ιστορικά γεγονότα διαπραγματεύονται συνεχώς.

Έτσι, η απομνημόνευση του παρελθόντος και η παρεμπόδιση του να εξαφανιστούν διάφορα γεγονότα από την ιστορική μνήμη δεν είναι απαραίτητα θέμα εξέτασης και μελέτης της «ιστορικής πραγματικότητας», αλλά ενδεχομένως να εντάσσεται σε μία προσπάθεια ανακατασκευής της πραγματικότητας με τρόπο που θα ικανοποιήσει ορισμένες ανάγκες ή θα εκπληρώσει συγκεκριμένους σκοπούς. Συνεπώς, μπορεί κανείς να υποστηρίξει ότι η μνήμη έχει αντικατασταθεί σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό από την ανασυγκροτημένη ιστορία. Η προβολή και η αιτιολόγηση είναι κοινά χαρακτηριστικά όλων των τύπων «ιστορικής μνήμης», ενδεχομένως συνειδητά ανατρέχοντας και μνημονεύοντας το παρελθόν για τη νομιμοποίηση συγκεκριμένων πράξεων και αποφάσεων (Prutsch, 2015).

Στο πλαίσιο αυτό οι Bernstein et al. (2014) αναφέρουν πως υπάρχουν τέσσερις τρόποι χειραγώγησης της ιστορικής (συλλογικής) μνήμης. Ο πρώτος αφορά την αρχική παρουσίαση των πληροφοριών, δηλαδή τον τρόπο με τον οποίον προβάλλονται τα ιστορικά γεγονότα (π.χ. η προβολή τους με συγκεκριμένο τρόπο από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης σε μία προσπάθεια να προκαλέσουν συγκεκριμένα συναισθήματα στο κοινό). Ένας άλλος τρόπος για να χειραγωγηθεί η ιστορική μνήμη είναι να υποβαθμιστούν ορισμένα γεγονότα και αντίθετα να επισημανθούν κάποια άλλα. Δύο επιπλέον τρόποι με τους οποίους είναι εφικτός ο έλεγχος της ιστορικής μνήμης είναι η αλλαγή της σημασίας του γεγονότος και η αλλαγή της συναισθηματικής στάσης των ανθρώπων απέναντι σε ένα ιστορικό γεγονός.

Ένα ακόμη σημείο που θα πρέπει εν συντομία να τονιστεί στο πλαίσιο της διαμόρφωσης της ιστορικής μνήμης αφορά τη σχέση μεταξύ της ιστορίας του κόσμου (worldhistory) και της παγκόσμιας ιστορίας (globalhistory), η οποία έχει αναπτυχθεί σε μεγάλο βαθμό με την έλευση της παγκοσμιοποίησης και που ενδέχεται να μην είναι συνώνυμες και να επηρεάζουν διαφορετικά την ιστορική μνήμη ενός έθνους (Pei, 2009). Η παγκόσμια ιστορία δίνει έμφαση σε μια προοπτική που αντιλαμβάνεται τον κόσμο ως μια οργανική και αδιαίρετη οντότητα. Εξετάζει τη γέννηση και την εξέλιξη των ανθρώπινων πολιτισμών σε διάφορες περιοχές και όχι σε μια συγκεκριμένη χώρα ή περιοχή, εστιάζοντας στα ιστορικά κινήματα και τα γεγονότα που επηρέασαν σημαντικά την ανθρώπινη ιστορία και τις αλληλεπιδράσεις και τις αμοιβαίες επιρροές τους. Η παγκόσμια ιστορία είναι παγκόσμια ιστορία με συγκεκριμένο κοινωνικό περιεχόμενο και έχει ένα ορισμένο ιστορικό πεδίο και εκδηλώνει ένα εμφανές κοινωνικό νόημα. Ως αποτέλεσμα, φέρει αναπόφευκτα το σημάδι της παγκοσμιοποίησης και της παγκόσμιας ιδεολογίας. Η παγκόσμια ιδεολογία έχει διάφορες συγκεκριμένες εκδηλώσεις και μια ανάλυση του βοηθά τους ανθρώπους να διερευνήσουν βαθιά την ουσία της «παγκόσμιας ιστορίας» και της «παγκόσμιας ιστορικής προοπτικής» (Pei, 2009). Ωστόσο, διαφορετικά κράτη και έθνη προσεγγίζουν την παγκόσμια ιστορία από μια παγκόσμια προοπτική και επομένως δεν επιτυγχάνεται πάντα μια πανομοιότυπη απάντηση όσον αφορά την ερμηνεία της παγκόσμιας ιστορίας, ούτε και κάθε έθνος θα αντικαταστήσει τη δική του ιστορία με την «παγκόσμια ιστορία». Κανένα έθνος δεν μπορεί να επιβιώσει και να ευημερήσει χωρίς τη δική του ιστορία και μνήμη, που επιτρέπουν τη μετάδοση του εθνικού πολιτισμού. Μόλις ένα έθνος χάσει τη δική του ιστορική μνήμη, χάνει την ανεξάρτητη εθνική του κουλτούρα, καθώς και το θεμέλιο του να ξεχωρίζει στην οικογένεια των εθνών. Επιπρόσθετα, πολλές σημαντικές ανακαλύψεις, ιδιαίτερα εκείνες στον αρχαιολογικό τομέα, επέκτειναν τον ορίζοντα της ιστορικής επιστήμης και επέτρεψαν την εις βάθος διείσδυση σε περασμένους αιώνες, ανακτώντας έτσι το πρόσωπο πολλών χαμένων πολιτισμών και δίνοντας ενδεχομένως μία νέα οπτική του εκάστοτε πολιτισμού. Στη βάση αυτών των ανακαλύψεων το κάθε έθνος ερμηνεύει εκ νέου το παρελθόν και την ιστορία του, και επομένως η ερμηνεία που δίνει δεν εμπίπτει πάντοτε με την οπτική της παγκόσμιας ιστορίας (Pei, 2009).

Τέλος, θα πρέπει να τονιστεί και η διαμόρφωση της ιστορικής μνήμης στο πλαίσιο της μετάβασης από απολυταρχικά σε δημοκρατικά καθεστώτα. Στο πλαίσιο αυτό, ο VanBeek (2007) διακρίνει ανάμεσα στην εποικοδομητική (constructive) και ανταποκρινόμενη (responsive) ιστορική μνήμη. Η εποικοδομητική μνήμη είναι το είδος της μνήμης που έχει χάσει την άμεση επείγουσα ανάγκη της και έχει γίνει ζήτημα αφήγησης και συνεχιζόμενης επικοινωνίας. Είναι μνήμη που επιτρέπει στους ανθρώπους να τοποθετηθούν στη ροή της ζωής και να καθορίσουν ποιοι είναι. Αντιθέτως, η ανταποκρινόμενη μνήμη έχει τη δύναμη να εισβάλλει στο παρόν προκαλώντας ανησυχητικές και δυναμικές εικόνες συγκεκριμένων παρελθόντων γεγονότων. Πρόκειται για μια μνήμη που δεν αγνοείται εύκολα και είναι αυτή που συχνά απαιτεί κάποια απάντηση. Για παράδειγμα, υποχρεώνει τις νέες δημοκρατίες να λάβουν θέση σχετικά με τα εγκλήματα που διαπράχθηκαν κατά το αυταρχικό καθεστωτικό παρελθόν τους. Στην περίπτωση αυτή, η ιστορική μνήμη δεν είναι μόνο απαραίτητη για τη δημιουργία μίας ταυτότητας, αλλά και για την εγκαθίδρυση νέων, δημοκρατικών πολιτευμάτων. Υπό το πρίσμα αυτό, η εναρμόνιση με το παρελθόν είναι ένα αναπόσπαστο μέρος της δημιουργίας μιας νέας δημοκρατίας, για παράδειγμα μέσα από τη δημιουργία νέων μνημείων, το δημόσιο διάλογο σχετικά με ιστορικά γεγονότα του παρελθόντος, την οριοθέτηση μεταξύ του παρελθόντος και του παρόντος αντιπαραβάλλοντας τη βιαιότητα και τους περιορισμούς του αυταρχισμού με τις αρχές της αξιοπρέπειας και της ελευθερίας της έκφρασης που αποτελούν τον ακρογωνιαίο λίθο της δημοκρατίας (VanBeek, 2007). Η διαδικασία αυτή συνεπάγεται μια μετατόπιση της ιστορικής μνήμης από τις σταθερές αυταρχικές στάσεις προς τις πιο ανοιχτές ιδέες. Ενώ ο αυταρχισμός είναι γνωστός για την ενθάρρυνση των δύσκαμπτων ερμηνειών του παρελθόντος που αποσκοπούν στη νομιμοποίηση της κυβερνώσας ιδεολογίας, η δημοκρατία δεν καλλιεργεί μια μοναδική εικόνα του παρελθόντος αλλά μεσολαβεί μεταξύ πολλών διαφορετικών απόψεων (VanBeek, 2007). Η βασική ιδέα είναι η ερμηνεία του παρελθόντος με βάση την ισότητα και την ελευθερία όλων των κοινωνικών ομάδων να εκφράσουν τις δικές τους απόψεις και την προσωπική τους ιστορική μνήμη.

2.4 Μεταξύ ιστορίας και φαντασίας

Στη βάση των όσων αναφέρθηκαν παραπάνω σχετικά με τη διαστρέβλωση της μνήμης, οι Bernsteinetal. (2014) αναφέρουν ορισμένες έρευνες στις οποίες έχει καταδειχθεί ότι είναι δυνατή τόσο η αλλαγή (αλλοίωση) της μνήμης κάποιου σχετικά με λεπτομέρειες από συγκεκριμένες εμπειρίες στο παρελθόν, όσο και η ενστάλαξη αρκετών αναμνήσεων γεγονότων που δεν συνέβησαν ποτέ, που αποκαλούνται "πλούσιες ψευδείς αναμνήσεις". Η προπαγάνδα, η ιστορία και ο κινηματογράφος αποτελούν παραδείγματα που μπορούν είτε να αλλοιώσουν την ιστορική μνήμη, είτε να διηγηθούν γεγονότα που ποτέ δεν υπήρξαν στην πραγματικότητα. Επίσης, στη συζήτηση αυτή δεν θα πρέπει κανείς να ξεχάσει να αναφέρει και τη δύναμη της μυθοπλασίας (π.χ. λογοτεχνία, θέατρο, ταινία, τηλεόραση) στη διαμόρφωση της μνήμης, καθώς καθίσταται ιδιαίτερα δύσκολη σε ορισμένες περιπτώσεις ο διαχωρισμός αλήθειας και φαντασίας. Ένας μηχανισμός που είναι υπεύθυνος για τη διαμόρφωση αυτών των ψευδών αναμνήσεων είναι η έννοια της εξοικείωσης. Σύμφωνα με αυτή την ιδέα, όταν τα άτομα επεξεργάζονται ένα γεγονός με ευχέρεια (γρήγορα), βιώνουν ένα αίσθημα εξοικείωσης. Στη συνέχεια αναζητούν λόγους που θα μπορούσαν να εξηγήσουν αυτήν την ευχέρεια επεξεργασίας. Εάν δεν είναι σε θέση να ανιχνεύσουν μια προφανή πηγή, συχνά αποδίδουν την ευχέρεια στην προηγούμενη εμπειρία. Έτσι, οι άνθρωποι αξιολογούν την παρούσα εμπειρία επεξεργασίας σε σχέση με τις προηγούμενες εμπειρίες τους.

Παρομοίως, ο Matos (2015) έχει ασχοληθεί με τα όρια που υπάρχουν μεταξύ ιστορίας, μνήμης και φαντασίας θέτοντας το κεντρικό ερώτημα πώς σχετίζονται η ιστορία και η μνήμη. Ο MauriceHalbwachs καθιέρωσε μια σαφή διάκριση μεταξύ συλλογικών αναμνήσεων και ιστορικής μνήμης. Οι συλλογικές μνήμες θα κάλυπταν, με μια ευρεία έννοια, αυτό που έμεινε από το παρελθόν στην εμπειρία που έζησαν οι ανθρώπινες κοινότητες, οι αστικές ή αγροτικές κοινότητες, οι εθνοτικές ομάδες κλπ. Η ιστορική μνήμη από την άλλη αποτελεί προϊόν μιας ιστορικής παράδοσης κατασκευασμένης από ιστορικούς και από το χρόνο που ζούσαν, θέτοντας ένα ερωτηματικό, όμως, σε αυτόν τον τελευταίο ορισμό. Ο PierreNora δέχθηκε αυτή τη διάκριση χαρακτηρίζοντας τη συλλογική μνήμη ως παγκοσμιοποίηση και χωρίς σύνορα, ρευστή αλλά και διαιρεμένη. Από τη μια πλευρά, η ιστορική μνήμη είναι

αναλυτική και κρίσιμη, ακριβής και διαφορετική, απαλλάσσοντας από την άσκηση της λογικής και την ενοποίηση των γεγονότων. Παρ' όλα αυτά, η ιστορία και η μνήμη έχουν αναμειχθεί, όπως υποστηρίζει ο Nora, συνιστώντας την «παράδοση της μνήμης». Από την άλλη πλευρά, ο JacquesLeGoff κατάφερε να διακρίνει δύο ιστορίες: αυτή που ανήκει στη συλλογική μνήμη μυθική, παραμορφωμένη, αναχρονική, που συνθέτει την «ζωή») και εκείνη των ιστορικών, όπου πρέπει να διευκρινίσει και να διορθώσει την ιστορία της συλλογικής μνήμης. Πρόσθεσε, όμως, ότι η ιστορία έγινε πολύ πιο εκτεθειμένη στην πίεση των συλλογικών αναμνήσεων (Matos, 2015).

Ο PatrickLacarra ισχυρίστηκε ότι η μνήμη είναι ταυτόχρονα, λίγο ή πολύ, η ιστορία και το αντίστροφο. Η ιστορία μπορεί να μην συλλάβει ποτέ κάποια στοιχεία μνήμης: την αίσθηση μιας εμπειρίας, την ένταση της ευτυχίας ή του πόνου (Matos, 2015). Οι μεμονωμένες αναμνήσεις - και οι συλλογικές αναμνήσεις - είναι πάντα επιλεκτικές. Από την άλλη πλευρά, με βάση τον PaulRicoeur, ο RogerChartier συστηματοποίησε τις διαφορές μεταξύ ιστορίας και μνήμης: α) τη διάκριση μεταξύ μαρτυρίας και εγγράφου, β) τη διαφορά μεταξύ του άμεσου χαρακτήρα της ανάμνησης και του κατασκευαστικού χαρακτήρα της ιστορικής εξήγησης, γ) την απόσταση μεταξύ της πιστότητας (ή όχι) της μνήμης και την ειλικρινή πρόθεση της ιστορίας. Κάποιοι πήγαν πολύ πιο πολύ, αμφισβητώντας την ίδια την «ιστορική πραγματικότητα», υποστηρίζοντας ότι όλη η ιστορία τείνει να μειώνεται σε παραστάσεις - επαναπροσδιορισμούς των απουσιών (Matos, 2015).

2.5 Συμπεράσματα

Οι έννοιες της μνήμης και της ιστορίας αλληλεπικαλύπτονται σε σημαντικό βαθμό, οπότε κάθε προσπάθεια προσδιορισμού του εννοιολογικού τους περιεχομένου αποσπασματικά είναι αρκετά δύσκολη, αν όχι ακατόρθωτη. Και οι δύο αυτές έννοιες είναι πλήρως αλληλένδετες και επηρεάζονται αμοιβαία. Η μνήμη και η ιστορία είναι δύο διαφορετικοί τρόποι πρόσβασης στο παρελθόν (Rusu, 2013; Matos, 2015). Επιπλέον, η μνήμη βασίζεται στην ιστορία για να νομιμοποιηθεί (Rusu, 2013). Ωστόσο, η μνήμη, τόσο ατομική όσο και συλλογική, ενδέχεται να είναι

εγγενώς εσφαλμένη, ελλιπής, επιλεκτική και μερικώς διαστρεβλωμένη, γεγονός που την εμποδίζει να είναι ένας ακριβής καθρέφτης του παρελθόντος (González, 2009; Rusu, 2013; Bernsteinetal., 2014; Matos, 2015). Επιπρόσθετα, η μνήμη στο πλαίσιο της συλλογικής μνήμης τείνει να προσαρμόζεται στα εκάστοτε κυρίαρχα πολιτικά συμφέροντα και αντιλήψεις (Rusu, 2013; Ho, 2013). Με την πάροδο του χρόνου, η σχέση μνήμης και ιστορίας λαμβάνει διάφορες μορφές: α) ταυτότητα μεταξύ ιστορίας και μνήμης, β) πολικότητα μεταξύ ιστορίας και μνήμης (η σύγχρονη περίοδος), γ) αλληλεπίδραση μεταξύ ιστορίας και μνήμης (η μεταμοντέρνη περίοδος) (Rusu, 2013).

Στη βάση των όσων αναφέρθηκαν παραπάνω, εξάγονται ορισμένα συμπεράσματα σχετικά με την ιστορική μνήμη (Prutsch, 2015):

- α) η ιστορική μνήμη είναι μια μορφή συλλογικής μνήμης και ως τέτοια μπορεί να διακριθεί από αυτό που μπορεί να ονομαστεί ατομική, ιδιωτική ή προσωπική μνήμη,
- β) αν και γενικά αναγνωρίζεται ως κατευθυνόμενη προς το παρελθόν, η ιστορική μνήμη ξεφεύγει από έναν ομοιόμορφο ορισμό,
- γ) η ιστορική μνήμη δεν πρέπει να θεωρείται αντικειμενική και αμερόληπτη, αλλά ως ενσωμάτωση ενός ξεχωριστού βαθμού υποκειμενικότητας και βασίζεται αναγκαστικά σε εκτιμήσεις αξίας και ως εκ τούτου,
- δ) η ιστορική μνήμη μπορεί να διαδραματίσει ενδεχομένως έναν λειτουργικό ρόλο, ο οποίος την εκθέτει όχι μόνο στην πολιτική μνήμης αλλά και στον κίνδυνο να γίνει εργαλείο για σκόπιμη εσφαλμένη ερμηνεία ή παραποίηση της ιστορίας.

Λαμβάνοντας υπόψη τη φύση της ιστορικής μνήμης, ο Nikiforov (2017) επισημαίνει τα εξής: α) η ιστορική μνήμη είναι ένα σύστημα παραστάσεων για το παρελθόν που υπάρχει στο μυαλό των περισσότερων μελών της κοινωνίας, β) αυτό το σύστημα παραστάσεων επηρεάζεται από δύο παράγοντες: από τη μία πλευρά την πραγματική εμπειρία των συμμετεχόντων και των μαρτύρων των παρελθόντων ιστορικών γεγονότων και από την άλλη την επίσημη ιστορία, των μνημείων, των μέσων μαζικής ενημέρωσης, της λογοτεχνίας κλπ., γ) η ιστορική μνήμη είναι επιλεκτική, καθώς αποθηκεύει μόνο τα γεγονότα που επηρεάζουν περισσότερο τις

ζωές όλων των ανθρώπων, δ) τα γεγονότα που είναι αποθηκευμένα στην ιστορική μνήμη είναι συμβολικά στη φύση, κρυσταλλοποιούν πολλά παρόμοια γεγονότα και ενσωματώνουν συγκεκριμένα νοήματα του λαού για έννοιες όπως ο ηρωισμός.

Συνολικά, επομένως, η ιστορική μνήμη αποτελεί μία περίπλοκη έννοια, η οποία ενδέχεται να παραποιηθεί, να διαστρεβλωθεί, είτε εσκεμμένα είτε όχι. Η παραποίηση αυτή μπορεί να απορρέει από συγκεκριμένες ομάδες (π.χ. κράτος, κινηματογραφιστές) σε μία προσπάθεια ενστάλαξης συγκεκριμένων ιστορικών γεγονότων και αποσιώπησης άλλων, προκειμένου να διαμορφωθεί μία συγκεκριμένη, επίσημη ιστορική μνήμη. Από την άλλη πλευρά, το γεγονός ότι τα μεμονωμένα άτομα ενδέχεται να εκφράζουν τις δικές τους ιστορικές μνήμες (π.χ. μέσω αυτοβιογραφιών, μέσω forums και blogs) συμβάλει στο να μην ξαχνά η κοινωνία τα γεγονότα αυτά, να μπορεί να ακούει και τη φωνή άλλων ομάδων της κοινωνίας και να αναλύει και ερμηνεύει τα ιστορικά γεγονότα υπό ένα διαφορετικό πρίσμα από ότι της επίσημης ιστορικής μνήμης. Όλα τα προαναφερθέντα οδηγούν στη συζήτηση περί της διαχείρισης της ιστορικής μνήμης στο πλαίσιο της δημόσιας ιστορίας. Το ζήτημα αυτό αποτελεί το αντικείμενο του επόμενου κεφαλαίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. ΔΗΜΟΣΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ ΜΝΗΜΗΣ

Οι Hodgkin και Radstone (2003) υποστηρίζουν ότι η αμφισβήτηση του παρελθόντος δεν αφορά μόνο τον αγώνα του δικαιώματος έναντι του λάθους, την αλήθεια έναντι της αναλήθειας, αλλά και το ζήτημα του ποιος δικαιούται να μιλήσει για το παρελθόν στο παρόν. Η ιστορία και η μνήμη, επομένως, αλληλεπιδρούν με την ιστορία να αποτελεί μέρος της μνήμης, η οποία από τη φύση της είναι ζωντανή και ενεργή, επιδιώκοντας να δοθεί φωνή στην ερμηνεία της ιστορίας, κάτι το οποίο επισημαίνεται και από τον Samuel (1996). Οι Hodgkin και Radstone (2003) αναγνωρίζουν ότι αυτό δεν ευνοεί τη χρήση της μνήμης που μπορεί να είναι αναξιόπιστη, μεροληπτική ή μεσολαβητική κατασκευή σχετικά με τις παραδοσιακές ιστορικές αξίες ως όχημα της απόλυτης αλήθειας, αλλά ως βοηθός του σχηματισμού της ιστορίας. Οι συγγραφείς προσθέτουν επίσης ότι η διαμόρφωση της κοινωνικής και πολιτιστικής μνήμης έχει γίνει γνωστή ως δημόσια ιστορία, οδηγώντας στη συζήτηση σχετικά με το πώς η δημόσια ιστορία εμπλέκεται στη διαχείριση της ιστορικής μνήμης. Στη βάση της προηγηθείσας βιβλιογραφικής επισκόπησης, η συζήτηση σχετικά με το πλαίσιο εντός του οποίου η δημόσια ιστορία σχετίζεται με τη διαχείριση της ιστορικής μνήμης χαρακτηρίζεται από έξι διασυνδεδεμένα σημεία, τα οποία αναφέρονται αμέσως παρακάτω.

Το πρώτο σημείο: Η άνοδος της δημόσιας ιστορίας συνδέεται με την οικοδόμηση του έθνους και έτσι είναι σημαντικό να μελετηθούν οι μηχανισμοί μέσω των οποίων τέτοιες αφηρημένες ιδέες, όπως το έθνος, μπορούν να μεταδοθούν με δημιουργικό τρόπο (Halmesvirta, 2011). Αυτό μπορεί να βοηθήσει να αντιμετωπιστεί το ζήτημα του πώς δημιουργούνται διαφορετικές, συλλογικές ταυτότητες - λαμβάνοντας υπόψη και την προηγηθείσα συζήτηση αναφορικά με τη σχέση που υπάρχει μεταξύ της ιστορικής μνήμης και της συλλογικής ταυτότητας από τον Wang (2018) - του πώς παράγονται και αναβιώνουν αναμνήσεις στις δημόσιες ιστορικές συζητήσεις,

αλλά και του πώς ο μύθος εμπλέκεται με την ιστορία. Μία σημαντική σύγχρονη διάσταση αυτού είναι η κατασκευή εθνικιστικών μύθων, μέσα από την κατασκευή και / ή παραποίηση ιστορικών γεγονότων, δημιουργώντας έτσι μία ψευδή συλλογική ιστορική μνήμη, στη βάση του επιχειρήματος του Renan ότι, το ιστορικό λάθος είναι ένας κρίσιμος παράγοντας στη δημιουργία ενός έθνους (Halmesvirta, 2011). Οι εθνικές ελίτ δημιουργούν επίσης εθνικούς μύθους για να αποκτήσουν διεθνή νομιμότητα. Το κέρδος τους μπορεί να είναι μικρό, δεδομένου ότι είναι δύσκολο να αποκρύψουν ή να αλλοιώσουν ιστορικά γεγονότα που έρχονται σε αντίθεση με τα όσα είναι ήδη γνωστά και έρχονται σε αντιπαράθεση με τα γεγονότα που εντάσσονται στο πλαίσιο της παγκόσμιας ιστορίας που συζητήθηκε ανωτέρω (Pei, 2009).

Το δεύτερο σημείο: Η δημόσια ιστορία παραμένει ανοικτή και μπορεί να χρησιμοποιηθεί στους πολιτικούς αγώνες και ως εκ τούτου φαίνεται να περιέχει και να προωθεί συγκεκριμένα συμφέροντα, τα οποία εμπλέκονται με τις αναπαραστάσεις της εξουσίας (Halmesvirta, 2011). Αυτό το σημείο συνδέεται με τα όσα αναφέρονται από τους Ho (2013) και Rusu (2013) σχετικά με το πώς η ιστορική μνήμη προσαρμόζεται στα εκάστοτε ιδεολογικά, κυρίαρχα πλαίσια. Επίσης, στη συζήτηση αυτή μπορεί να ενταχθεί και η επιρροή της δημόσιας ιστορίας μέσα από τη λαϊκή κουλτούρα, η οποία και πάλι μπορεί να συνδέεται με την κυρίαρχη κουλτούρα (Maestre-Brotons, 2016). Αυτό οδηγεί και στη συζήτηση που αφορά τη διαστρέβλωση της ιστορικής μνήμης. Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, η διαστρέβλωση αυτή είναι πιθανή και χώρες με έντονη την προπαγάνδα σε συγκεκριμένες χρονικές περιόδους. Επίσης, συγκεκριμένες ομάδες (π.χ. κινηματογραφιστές) ενδέχεται να παραποιήσουν τα γεγονότα. Στο πλαίσιο αυτό, υπάρχει μία διαφορά μεταξύ της ιστορικής μνήμης που το κράτος επιδιώκει να ενσταλάξει στους πολίτες του, και της ιδιωτικής, οικογενειακής και ομαδικής μνήμης. Για παράδειγμα, σε κρατικό πλαίσιο δίνεται έμφαση στο Ολοκαύτωμα μέσα από εκθέσεις και επίσημες ημέρες πένθους, ενώ σε προσωπικό πλαίσιο (ατομική και οικογενειακή μνήμη) το Ολοκαύτωμα αφορά και τα δεινά που προκλήθηκαν στην καθημερινή ζωή των πολιτών (π.χ. βομβαρδισμοί, φυλάκιση). Έτσι, η κρατική, ή αλλιώς η επίσημη μνήμη, μπορεί να αποκλίνει από την ιδιωτική

μνήμη (Nikiforov, 2017). Η συνεχής έμφαση σε συγκεκριμένα ζητήματα που αφορούν τη μνήμη ενδέχεται να αλλοιώσει τη συλλογική ιστορική μνήμη, αποσιωπώντας, είτε εσκεμμένα είτε όχι, συμβάντα που εντάσσονται στην προσωπική μνήμη.

Το τρίτο σημείο: Υπάρχουν δημιουργικές ριζοσπαστικές ή αντιπολιτευτικές αναπαραστάσεις δημόσιας ιστορίας που ενδέχεται να αμφισβητούν τον κρατικό (ή εκκλησιαστικό) έλεγχο στην ανάμνηση και τη μνήμη (Halmesvirta, 2011). Αυτό το σημείο, εκτός από την προπαγάνδα, μπορεί να συνδεθεί και με τη μετάβαση από ένα απολυταρχικό σε ένα δημοκρατικό καθεστώς στη βάση της ανάλυσης του VanBeek (2007), αλλά και με την ίδια τη φύση της δημόσιας ιστορίας, στο πλαίσιο της διαφορετικής φωνής των διαφορετικών κοινωνικών κινημάτων σε μία προσπάθεια ανατροπής της υπάρχουσας κυρίαρχης ιδεολογίας και συστήματος αξιών και βελτίωσης της ζωής τους (Davison, 1991; Danniau, 2013; Sayer, 2015) και της συμμετοχής του κοινού στην εξιστόρηση και διαμόρφωση της δημόσιας ιστορίας, που διευκολύνεται μέσα από τα εργαλεία Web 2.0 (Danniau, 2013; Foster, 2014). Η διατήρηση και προώθηση της ιστορικής μνήμης μέσα από τις νέες τεχνολογίες, όπως, παρουσιάζει τόσο πλεονεκτήματα, όσο και μειονεκτήματα. Οι δυνατότητες αποθήκευσης και διαλογής του διαδικτύου είναι σίγουρα χρήσιμες για τη διατήρηση, την οργάνωση και τη σύνδεση τεράστιων ποσοτήτων δεδομένων. Είναι δυνατή από οποιονδήποτε η ελεύθερη αναζήτηση του παρελθόντος και της ταυτότητάς του, ενώ μπορεί να γίνει και ο ίδιος ιστορικός. Χάρη στην αλληλεπίδραση, σχεδόν όλοι μπορούν να αφήσουν ένα αποτύπωμα στη δημόσια μνήμη, μοιράζοντας εικόνες και ιστορίες με εκατομμύρια άλλους χρήστες. Ως αποτέλεσμα αυτών των τεχνολογικά συναισθηματικών πολιτιστικών αλλαγών, επαγγελματίες ιστορικοί, αρχειοφύλακες και επιμελητές μουσείων βρίσκονται υποχρεωμένοι να αναγνωρίσουν το ρόλο των απλών ανθρώπων στην ιστορία και να συμπεριλάβουν ποικίλες μορφές λαϊκής έκφρασης στο «επίσημο» ιστορικό της ιστορίας. Με τον τρόπο αυτό, όμως, αντιμετωπίζουν μια πρόκληση για τον παραδοσιακό τους ρόλο ως διαχειριστές της δημόσιας μνήμης. Για να παραμείνουν συναφείς, πρέπει να επιτύχουν μια ευαίσθητη ισορροπία, όπως συμβαίνει, ανάμεσα στην επιθυμία να φιλοξενηθούν όσο το δυνατόν περισσότερες

διαφορετικές φωνές, αφενός, και στην ευθύνη να δοθεί ένα κοινό έδαφος για αυτή την ποικιλομορφία, αφετέρου. Επομένως, από τη μία υπάρχει η συλλογή και η ψηφιοποίηση μεγάλων ποσοτήτων ιστορικής μνήμης, αλλά από την άλλη θα πρέπει να διασφαλιστεί ότι παρουσιάζονται με τρόπους που ενθαρρύνουν την ενεργό συμμετοχή όλων, στη βάση της διαφορετικότητας (Haskins, 2007).

Το τέταρτο σημείο: Οι εκδηλώσεις δημόσιας ιστορίας συνήθως δεν ασχολούνται περισσότερο με τους «νικητές» (σπουδαίοι άντρες, ήρωες, σοφοί, πολιτιστικές φιγούρες) από ότι με τους «χαμένους» ή «θύματα», θέτοντας στο επίκεντρο ηθικά διλήμματα και αντιπαραθέσεις (π.χ. αντιπαραθέσεις σχετικά με το μήνυμα των αγαλμάτων κάθε είδους ηρώων) (Halmesvirta, 2011). Σε αντίθεση με την ηγεμονική επίσημη μνήμη, οι λαϊκές πρακτικές της δημόσιας μνήμης συνήθως υποθέτουν αποφασιστικά εφήμερες μορφές όπως παρελάσεις, παραστάσεις και προσωρινές παρεμβάσεις. Αντί της αφήγησης της δημόσιας ιστορίας από την κυρίαρχη ελίτ, μεμονωμένα άτομα ή κοινωνικές ομάδες χρησιμοποιούν μη ιεραρχικό, μερικές φορές ανατρεπτικό συμβολισμό και τονίζουν την ισότιμη αλληλεπίδραση και συμμετοχή. Σύμφωνα με τον Bodnar, τέτοιες πρακτικές εκφράζουν τι αισθάνεται η κοινωνική πραγματικότητα και όχι τι θα πρέπει να αισθάνεται (Haskins, 2007). Ένα παράδειγμα που μπορεί να υποστηρίξει αυτό το επιχείρημα είναι η διαμάχη που ξέσπασε πρόσφατα στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής σχετικά με τα ομοσπονδιακά αγάλματα (δηλαδή τα αγάλματα που εξυμνούν τους ηγέτες του Συνασπισμού) που καταδείκνυαν την ανωτερότητα της λευκής φυλής και ιστορικοποιούν την σκλαβιά και τον ρατσισμό (Lopez, 2017; Al Jazeera, 2017). Επομένως, η διαμάχη που προέκυψε σχετίζεται με τους νικητές (στρατιωτικοί ηγέτες) και τα θύματα (σκλάβοι) και την εξής αντιπαραθέση: α) από τη μία πλευρά η αφαίρεση αυτών των αγαλμάτων οδηγεί στη διαγραφή ενός μεγάλου μέρους της ιστορίας των Ηνωμένων Πολιτειών, β) από την άλλη πλευρά η μη αφαίρεση αυτών οδηγεί σε μία συλλογική ιστορική μνήμη που έρχεται σε αντιπαραθέση με την ατομική ιστορική μνήμη και ευνοεί την κυρίαρχη ιδεολογία.

Ορισμένα ακόμα παραδείγματα παρουσίασε η Britton (1997). Οι Αμερικανοί εκτιμούν τη γενναιότητα και συχνά επιλέγουν να ερμηνεύουν τους στρατιωτικούς αγώνες όσον αφορά τη νίκη και τη γοητεία, αντί να εξετάζουν την περίπτωση των

θυμάτων. Οι προσπάθειες του Douglass για τη διαιώνιση μνήμης του εμφυλίου πολέμου που προώθησε την κοινωνική δικαιοσύνη για τα πρώην θύματα της δουλείας, επισκιάστηκαν από την επιθυμία να αποδοθεί τιμή στο θάρρος και την πεποίθηση των στρατιωτών που αγωνίστηκαν και στις δύο πλευρές. Ο Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος, στη δημόσια μνήμη, ενίσχυσε τις Ηνωμένες Πολιτείες όχι μόνο στο καθεστώς της ως υπερδύναμης, αλλά εξασφάλισε τη θέση της ως διαιτητή της ηθικής σε όλο τον κόσμο. Ακόμα και το Βιετνάμ, το οποίο επικαλέστηκε ταυτόχρονα την υποστήριξη των αμερικανικών πολιτικών και τη κριτική για τις στρατιωτικές φρικαλεότητες κατά τη διάρκεια του πολέμου, μπορεί να μνημονευθεί με επίκεντρο την ενότητα και την ανθρωπότητα. Εκτός των παραπάνω, οι Αμερικανοί εξακολουθούν να θεωρούν τη χώρα τους ως καταφύγιο για τους καταπιεσμένους ανθρώπους, το μεγάλο "χωνευτήρι" των πολιτισμών του κόσμου και τείνουν να συνδέουν το παρελθόν των μεταναστών με σύμβολα όπως το Άγαλμα της Ελευθερίας. Αυτές οι εικόνες αντιπροσωπεύουν μια ξεχωριστή άποψη της αμερικανικής ιστορίας καθώς και την ιδέα ότι η μετανάστευση στη χώρα ήταν ουσιαστικά μια προσπάθεια προς την προσωπική ελευθερία και την ενίσχυση των ατομικών ευκαιριών επαναβεβαιώνουν την πεποίθηση ότι αυτό το έθνος είναι αυτό που ήταν πάντα: ένας τόπος ελπίδας και ευκαιρίας για διαφορετικούς και λιγότερο τυχερούς ανθρώπους σε όλο τον κόσμο. Αυτά τα σύμβολα συμβάλλουν στον προσδιορισμό των εθνικών αξιών και στην ενθάρρυνση του πατριωτισμού, αλλά από μόνες τους δεν αντικατοπτρίζουν την πολυπλοκότητα των ιστορικών εμπειριών για τους μεμονωμένους μετανάστες και τις οικογένειές τους.

Το πέμπτο σημείο: Οι άνθρωποι τείνουν να απεικονίζουν και να δημιουργούν συναισθήματα σε παρελθόντα γεγονότα ή άτομα, και η τηλεόραση και το διαδίκτυο παρέχουν μία αμεσότητα σε αυτό. Επομένως, είναι εξαιρετικά χρήσιμη η συζήτηση σχετικά με τον τρόπο που η δημόσια ιστορία φέρει στο προσκήνιο εξατομικευμένες απόψεις για την ιστορία και την ιστορική μνήμη. Ενδέχεται οι μνήμες που δημιουργούνται από τα μέσα ενημέρωσης να γίνονται όλο και πιο οικείες, έτσι ώστε μερικοί άνθρωποι να θυμούνται με κάποιο τρόπο τις δικές τους μνήμες ιδιωτικά (ή μέσα στους οικογενειακούς κύκλους) σχετικά με σημαντικά γεγονότα στο εθνικό παρελθόν, συνήθως το ιερό της συλλογικής μνήμης (Halmesvirta, 2011). Οι εικόνες

που τα άτομα διατηρούν για να θυμούνται το συλλογικό παρελθόν τους αντικατοπτρίζονται στα ιστορικά μηνύματα που στην καθημερινότητα, ενισχύοντας έτσι την αίσθηση της κοινής ιστορικής συνείδησης (Britton, 1997). Αυτό οδηγεί στο σκεπτικισμό σχετικά με το αν η διαδικασία αυτή αποτελεί μία σιωπηρή διαμαρτυρία ενάντια στην υπερβολικά πολιτικοποιημένη δημόσια ιστορία, στο πλαίσιο δημιουργίας, διαμόρφωσης και προώθησης της ιστορικής μνήμης μέσα από τα εργαλεία που παρέχονται στο πλαίσιο του Web 2.0 (Danniaiu, 2013; Foster, 2014).

Το τελευταίο σημείο: Αναφέρεται στο ότι η δημόσια ιστορία είναι «ιδιοκτησία» και η ιστορική μνήμη ελέγχεται και χειραγωγείται από μερικές ομάδες συμφερόντων (Halmesvirta, 2011). Αυτό το τελευταίο σημείο συνδέεται με το ότι είναι δυνατή η υποβάθμιση του καθήκοντος της ανάμνησης από μέρους επισήμων θεσμικών οργάνων, κάτι το οποίο πιθανώς να αποδυναμώσει την ανάγκη μιας κοινότητας να θυμάται ενεργά το παρελθόν της. Αντί για τη συνεχή μετάδοση του κοινού παρελθόντος μέσω συμμετοχικών επιδόσεων και τελετουργιών, η διατήρηση και προώθηση της ιστορικής μνήμης διεξάγεται από τα «αντισταθμιστικά όργανα της μνήμης» όπως τα μουσεία, τα αρχεία και τα μνημεία. Σε συνδυασμό με την άνοδο του καπιταλισμού και του σύγχρονου εθνικού κράτους, αυτά τα «ιδρύματα μνήμης» τείνουν να προωθούν επίσημες ιδεολογίες των κυβερνήσεων ελίτ, ενώ ισχυρίζονται ότι μιλούν εξ ονόματος του λαού. Όπως επισημαίνει ο John Gillis, μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 1960, η εργασία μνήμης ήταν η διατήρηση των ελίτ των ανδρών και των καθορισμένων φορέων της προόδου. Οι εργαζόμενοι, οι φυλετικές μειονότητες, οι νέοι και οι γυναίκες κέρδισαν την είσοδο στις εθνικές μνήμες με πολύ αργό ρυθμό και μάλιστα πιο αργό από ότι έγιναν δεκτοί σε εθνικά αντιπροσωπευτικά και εκπαιδευτικά ιδρύματα. Ως εκ τούτου, μέχρι σχετικά πρόσφατα, η δημόσια ιστορική μνήμη κατασκευάστηκε και διαδόθηκε από τους ανθρώπους, αλλά όχι για τους ανθρώπους, δεδομένου ότι η επαναδιατύπωση της πραγματικότητας πραγματοποιείται σε διφορούμενες μορφές. Σημεία μνήμης (π.χ. μνημεία, αγάλματα) που ανεγέρθηκαν καθ' όλη τη διάρκεια του 19ου και του πρώτου μισού του 20ού αιώνα χρησιμοποίησαν αντιπροσωπευτικό συμβολισμό για να μεταδώσουν αφηγήσεις νίκης. Επίσης, τα ιστορικά μουσεία και τα μουσεία τέχνης

διαμορφώθηκαν με βάση τις ελληνικές και ρωμαϊκές αρχιτεκτονικές μορφές για να τονίσουν τις συγγένειες μεταξύ του σύγχρονου έθνους και των κλασικών μορφών διακυβέρνησης. Η κλίμακα των μνημείων και των μουσείων διαδραμάτισε επίσης το ρόλο της για την ενδυνάμωση της αίσθησης του δέους και της απόστασης στο ακροατήριό τους: με το μέγεθος τους, ο επισκέπτης τοποθετήθηκε ως παρατηρητής και θεατής παρά ως συμμετέχων (Haskins, 2007).

Σύμφωνα με τον Maestre-Brotons (2016), η αναθεώρηση της ιστορίας δεν είναι κάτι που παράγεται απλώς από συγκεκριμένες εθνικές συνθήκες, αλλά μπορεί επίσης να συνδέεται με τη μεταμοντέρνα επανεστίαση της ιστορικότητας. Από μια μεταμοντέρνα προοπτική, το παρελθόν μπορεί να προσεγγιστεί μόνο ως μια σειρά κειμένων στη βάση της φωνής ορισμένων κοινωνικών ομάδων που εμπλέκονται σε συγκεκριμένα ιστορικά γεγονότα (π.χ. σκλαβιά και Αφροαμερικάνοι). Αυτό σημαίνει ότι η ιστορία δεν αποτελείται από διαφανή, αυτονόητα γεγονότα, αλλά ότι, αντιθέτως, η ιστοριογραφία τείνει προς μύθο και ψευδαίσθηση, με την ιστορία να εμπλέκεται με τον μύθο (Maestre-Brotons, 2016). Ο μύθος ενέχει ένα συγκεκριμένο ιδεολογικά φορτισμένο νόημα το οποίο κατασκευάζεται από δομές εξουσίας που λειτουργούν σε μια δεδομένη κοινωνία και υπό αυτήν την έννοια ο μύθος παραποιεί την ιστορία. Απορρίπτοντας την ιστορικότητά τους, οι μύθοι επιβάλλουν μια μοναδική έννοια στα ιστορικά γεγονότα, ώστε να μπορούν να γίνουν κατανοητά με μία μόνο έννοια.

Το μεταμοντερνιστικό παράδειγμα έχει επικεντρωθεί σημαντικά στην ποικιλομορφία των ιδεών για το παρελθόν, στον ρόλο των ιστορικών θεωριών που ερμηνεύουν ιστορικά κείμενα υπό το φως των σύγχρονων προκαταλήψεων (Repina, 2010). Σε αυτό το πλαίσιο, η δημόσια ιστορία μπορεί να λειτουργήσει ως πεδίο δύναμης που οργανώνει ένα χαοτικό και αποσπασματικό υλικό. Η συνεχής αναζήτηση για "νέα μονοπάτια" στην ιστορία εξαρτάται αναπόφευκτα από τις συνεχώς μεταβαλλόμενες ερωτήσεις που θέτουμε σήμερα στο παρελθόν (Repina, 2010), ενώ θα μπορούσε να προστεθεί πως εξαρτάται και από τις μεταβολές που σημειώνονται στα μέσα έκφρασης αυτών των ερωτήσεων και απαντήσεων, στη βάση της προηγηθείσας ανάλυσης σχετικά με τη συμμετοχή ενός μεγάλου και

διαφοροποιημένου κοινού στη δημιουργία και ερμηνεία της ιστορίας μέσω των εργαλείων Web 2.0 (Foster, 2014). Αλλά η απότομη στροφή στην ιστοριογραφία κατά το τελευταίο τρίτο του εικοστού αιώνα δημιούργησε και μια νέα στάση απέναντι σε έγγραφα που περιλάμβαναν την αντίληψη ότι τα κείμενα δεν αντικατοπτρίζουν αλλά ερμηνεύουν μια προηγούμενη πραγματικότητα. Έτσι, η ανασυγκρότηση του παρελθόντος έχει ως ιστορικό στόχο να βοηθήσει άτομα και κοινωνικές ομάδες να αποκτήσουν τη δική τους ταυτότητα. Ωστόσο, η ίδια η υποκειμενικότητα των υπό μελέτη πηγών αντικατοπτρίζει τις απόψεις και τις προτιμήσεις, τα συστήματα αξιών, εκείνων που συνέταξαν αυτούς τους λογαριασμούς αυτοπτών μαρτύρων και την ιστορική τεκμηρίωση. Η υποκειμενικότητα που μεταφέρουν αυτές τις πληροφορίες (αντανακλώντας τις απόψεις που είναι χαρακτηριστικές, σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό, μιας δεδομένης κοινωνικής ομάδας ή της κοινωνίας στο σύνολό της) είναι επομένως πολιτισμικά και ιστορικά συγκεκριμένες στο πλαίσιο του χωροχρόνου (Repina, 2010). Επομένως, τίθεται σε αυτό το σημείο το ερώτημα του πώς διαφορετικές κοινωνικές ομάδες ερμηνεύουν αυτές τις πηγές, που ενέχουν ήδη το στοιχείο της υποκειμενικότητας. Από την άλλη πλευρά, όμως, η Repina (2010) υποστηρίζει πως ένα κείμενο που στρεβλώνει τις πληροφορίες σχετικά με την πραγματικότητα δεν παύει συνεπώς να αποτελεί ιστορική πηγή. Επομένως, το γεγονός υπάρχει, ανεξάρτητα από την ερμηνεία που δίνεται σε αυτό.

Παρ' όλο που η πολυμορφία του περιεχομένου, της συλλογικής συγγραφής και της αλληλεπίδρασης έχουν δυνατότητες να ενθαρρύνουν την ευρεία συμμετοχή του κοινού στη διατήρηση και προώθηση της ιστορικής μνήμης, τα χαρακτηριστικά αυτά λειτουργούν παράλληλα με ένα ευρύτερο πολιτιστικό πλαίσιο και υπόκεινται σε ορισμένους περιορισμούς. Η ιστορική μνήμη εμφανίζεται σε ένα κλίμα ταχείας απαξίωσης και της εξαφάνισης / αλλοίωσης της ιστορικής συνείδησης, ενώ η επικοινωνία μέσω νέων τεχνολογιών εξυπηρετεί περισσότερο εμπορικούς και ψυχαγωγικούς σκοπούς και όχι την ανταλλαγή απόψεων σχετικά με την ιστορική μνήμη (Haskins, 2007). Ο σύγχρονος «εκδημοκρατισμός του παρελθόντος», κατά τον Gillis, συνδέεται με την εξαφάνιση της ιστορικής συνείδησης ως εξής: Σύμφωνα με τον Huysen, τόσο η προσωπική όσο και η κοινωνική ιστορική μνήμη σήμερα

επηρεάζονται από μια αναδυόμενη νέα δομή της χρονικότητας που δημιουργείται από τον επιταχυνόμενο ρυθμό της υλικής ζωής από τη μία, και από την επιτάχυνση των εικόνων των μέσων και των πληροφοριών από την άλλη. Η ταχύτητα καταστρέφει το χώρο και σβήνει τη χρονική απόσταση με αποτέλεσμα όσο περισσότερο να αποθηκεύεται η μνήμη σε ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων, τόσο περισσότερο το παρελθόν αναρροφάται στην τροχιά του παρόντος, έτοιμο για ανάκληση σε μία οθόνη (Haskins, 2007). Μια άλλη ανησυχία είναι ότι η συνηθισμένη συμμετοχή του χρήστη στην ηλεκτρονική αλληλεπίδραση έχει διαμορφωθεί σε μεγάλο βαθμό από εμπορικά πρότυπα εμπειρίας. Όπως αναφέρει ο Manovich, η λογική των νέων μέσων ταιριάζει με τη λογική της μεταβιομηχανικής κοινωνίας, η οποία εκτιμά την ατομικότητα έναντι της συμμόρφωσης. Η ρητορική της ατομικής επιλογής διαπερνά τη σύγχρονη εμπορική / δημοφιλή κουλτούρα, παρέχοντας την ψευδαίσθηση στους πολίτες της μοναδικότητάς τους συμβάλλοντας στη διαμόρφωση μίας ταυτότητας. Για παράδειγμα, παρ' όλο που ορισμένοι bloggers ασχολούνται με ένα είδος συντακτικής δραστηριότητας παρέχοντας συνδέσμους και σχολιάζοντας άλλες πηγές, η πλειοψηφία των συγγραφέων ιστολογίων συσχετίζει τις δικές της εμπειρίες (είτε πραγματικές είτε φανταστικές) με έναν δυνητικά απεριόριστο αριθμό ατόμων (Haskins, 2007)

Πάντως, μέσα από την ανάλυση που προηγήθηκε γίνεται κατανοητή η ανάγκη μιας συμμετοχικής ιστορικής κουλτούρας, η οποία είναι μια κοινή κουλτούρα όπου ο επαγγελματίας και ο ερασιτέχνης ιστορικός χρησιμοποιεί το παρελθόν ως βάση για την κοινή ανθρώπινη εμπειρία και κατανόηση (Rosenzweig & Thelen, 1988). Αυτή η διαπίστωση ισχύει διότι τα μεμονωμένα άτομα και οι κοινότητες δημιουργούν και διερευνούν τις ιστορίες τους διαφορετικά από τους επαγγελματίες ιστορικούς. Η εκτεταμένη έρευνα για τη «λαϊκή ιστορία» οδήγησε τους Rosenzweig και Thelen (1998) να προτείνουν ότι τα άτομα χρησιμοποιούν το δικό τους παρελθόν με πολύ πιο πλούσιο και πιο πολύπλοκο τρόπο απ' ό,τι βίωσαν με εθνικές ή κρατικές ιστορίες και χρησιμοποιούν αυτό το παρελθόν ως βασικό χαρακτηριστικό στο παρόν τους. Στο πλαίσιο αυτό, όμως, οι συγγραφείς υποστηρίζουν παράλληλα και την ανάγκη για καλύτερη συνεργασία και κατανόηση μεταξύ όλων των εμπλεκόμενων στη δημόσια ιστορία.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Η δημόσια ιστορία είναι ένας ελαστικός και αμφιλεγόμενος όρος. Η σημασία της έχει αλλάξει με την πάροδο του χρόνου και σε διαφορετικούς πολιτισμούς σε διαφορετικά τοπικά, περιφερειακά, εθνικά και διεθνή πλαίσια. Η Kean έχει επίσης σημειώσει ότι η προσωπική ανάγκη σε διάφορα παρελθόντα είναι θεμελιώδη για να αντιμετωπιστούν οι παραλλαγές της ιστορίας (Ashton, 2010). Ο Thelan σημειώνει επίσης τον διαχωρισμό του κοινού από την ιδιωτικότητα. Μια θεμελιωδώς ιστορική κουλτούρα που επικεντρώνεται στην ατομική συμμετοχή, συμπλήρωσε, θα καλέσει τα μέλη να διερευνήσουν πώς τα άτομα συμμορφώνονται και αντιστέκονται σε μεγαλύτερες ιστορικές τάσεις, πώς οι ρυθμοί και οι αφηγήσεις της οικογενειακής ζωής ταιριάζουν ή δεν ταιριάζουν με αυτές της αλλαγής εξουσίας και θεσμικών ρυθμίσεων στην ευρύτερη κοινωνία, πώς οι σχέσεις τους και οι ταυτότητες που διαμορφώνουν από δυνάμεις διαφορετικές από εκείνες των θεσμών εξουσίας και της κυρίαρχης ιδεολογίας. Για τον Grele η δημόσια ιστορία έδωσε επίσης τη δυνατότητα μιας συμμετοχικής ιστορικής κουλτούρας, στην οποία μεμονωμένα άτομα και κοινωνικές ομάδες είχαν τη δυνατότητα να κατασκευάσουν το δικό τους παρελθόν. Μια άλλη ριζοσπαστική προοπτική για τη δημόσια ιστορία εστίασε την προσοχή στη χρήση και την κατάχρηση της ιστορίας από το κράτος, ιδιαίτερα από την άποψη της ιστορικής μνήμης σε εθνικό επίπεδο (Ashton, 2010).

Η περίοδος κατά την οποία έχει αναπτυχθεί το δημόσιο ιστορικό κίνημα ήταν μια σημαντική αλλαγή. Αυτό αποτελεί σε μεγάλο βαθμό απόρροια των εσωτερικών και εξωτερικών συγκρούσεων, της παγκοσμιοποίησης και της εμφάνισης νέων μορφών τεχνολογίας και επικοινωνίας. Όλα τα παραπάνω έχουν οδηγήσει σε αλλαγές στη σύλληψη, διάδοση, ερμηνεία της ιστορίας, οδηγώντας σε σημαντικές αλλαγές στη διαχείριση της ιστορικής μνήμης στο πλαίσιο της δημόσιας ιστορίας. Η αύξηση των ιστορικών δραστηριοτήτων (π.χ. λογοτεχνία, κινηματογράφος, μνημεία, πολιτιστικοί οργανισμοί, blogs) δεν αφορά μόνο την κατανάλωση της ιστορίας, αλλά και με την

παραγωγή αυτής: η δημόσια ιστορία ερμηνεύει το παρελθόν και διαμορφώνει την ιστορική μνήμη. Οι νέες τεχνολογίες συνέβαλαν στον εκδημοκρατισμό των διαδικασιών, καθιστώντας πολύ πιο εύκολη την πρόσβαση σε προϊόντα ιστορίας και τη δημιουργία νέου περιεχομένου. Όλες αυτές οι εξελίξεις έχουν οδηγήσει σε πολύ συγκεχυμένα όρια μεταξύ της ιστορικής και της συλλογικής μνήμης, μεταξύ ατομικού και κοινού παρελθόντος.

Σημαντικό ρόλο σε αυτό έχει διαδραματίσει η συμμετοχή πολλών και διαφορετικών ατόμων στη δημιουργία της ιστορικής μνήμης, ιδίως στο πλαίσιο της κοινωνίας της τεχνολογίας και πληροφορίας με τα εργαλεία Web 2.0. Μία κοινωνία αποτελείται από ποικίλες κοινωνικές ομάδες και κάθε μία από αυτές τις ομάδες έχει τη δική της ιστορική μνήμη. Ο Γάλλος κοινωνιολόγος Maurice Halbwachs ήταν ένας από τους πρώτους που επεσήμανε ότι η μνήμη διαφορετικών κοινωνικών ομάδων θα πρέπει να διακρίνεται από την ιστορική μνήμη της κοινωνίας, κάνοντας διάκριση μεταξύ της αυτοβιογραφικής μνήμης και της ιστορικής μνήμης. Κατ' αυτή τη διάκριση, η ιστορική μνήμη, δηλαδή η μνήμη της κοινωνίας, καλύπτει μία ευρεία χρονική περίοδο, ανήκοντας στη γενική ιστορία, σύμφωνα με τον θεωρητικό, σε αντίθεση με τη μνήμη των κοινωνικών ομάδων. Από την άλλη πλευρά, όμως, η συνολική ιστορική μνήμη μπορεί να αφορά παρελθόν μόνο με συμπυκνωμένο και σχηματικό τρόπο, ενώ η μνήμη της κάθε κοινωνικής ομάδας, στο πλαίσιο της σύνθεσής της από μεμονωμένα άτομα με συγκεκριμένη μνήμη, μπορεί να παρουσιάζει ένα πλουσιότερο πορτρέτο με μεγαλύτερη συνέχεια (Nikiforou, 2017). Ως εκ τούτου, η διαχείριση της μνήμης, καθώς μέσα από τις αφηγήσεις προσωπικών ιστοριών (π.χ. αυτοβιογραφίες) είναι δυνατή η πιο πλήρης και σαφής απεικόνιση των ιστορικών γεγονότων, που ενδεχομένως να απουσιάζουν από τη συνολική ιστορική μνήμη μίας κοινωνίας (π.χ. σύνολο έθνους).

Η αυξανόμενη δημοτικότητα του Διαδικτύου ως μέσου τόσο της ιδιωτικής μνήμης όσο και της δημόσιας μνήμης απαιτεί την επανεξέταση των παραδοσιακών διακρίσεων μεταξύ της επίσημης μνήμης και της ατομικής μνήμης. Η «ηλεκτρονική μνήμη», όπως θα μπορούσαμε να την ονομάσουμε, χάρη στην ικανότητα της τεχνολογίας για σχεδόν απεριόριστη αποθήκευση και τη δυνατότητα να εμπλέξει

πολλά διαφορετικά ακροατήρια στην παραγωγή περιεχομένου, φαίνεται να μετριάζει την ιδεολογική οστεοποίηση που σχετίζεται με τις επίσημες πρακτικές διαχείρισης της ιστορικής μνήμης. Ταυτόχρονα, η «ηλεκτρονική μνήμη», ως μέσο παραγωγής και κατανάλωσης της ιστορικής μνήμης στο πλαίσιο της δημόσιας ιστορίας, μπορεί να οδηγεί σε μία αμφίρροπη πολιτισμική τάση, η οποία χαρακτηρίζεται από τον εκδημοκρατισμό της ιστορικής μνήμης από τη μία, και από την (επιλεκτική) εξάλειψη αυτής από την άλλη. Επιπλέον, όπως σημειώνει ο Haskinw (2007), τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της ηλεκτρονικής επικοινωνίας που καθιστούν την τεχνολογία φιλική προς τη λαϊκή συμμετοχή στην πολιτιστική πολιτική μπορούν επίσης να χαρακτηριστούν από πολιτικό κατακερματισμό. Μια τέτοια αποκεντρωμένη προσέγγιση της ιστορικής μνήμης μπορεί πράγματι να είναι μια συνειδητή αντίδραση κατά του παραδοσιακού και αυταρχικού ρόλου των επίσημων θεσμών διαμόρφωσης της ιστορικής μνήμης, οδηγώντας σε κινητοποίηση των πολιτών.

Συνολικά, η προηγηθείσα ανάλυση μπορεί να οδηγήσει στο συμπέρασμα πως ο ιστορικός απώλεσε εν μέρει τον παραδοσιακό του ρόλο στη διαμόρφωση της ιστορικής μνήμης, καθώς η τελευταία πλέον αποτελεί μία κοινωνική μορφή της γνώσης, στο πλαίσιο της δημόσιας ιστορίας. Μέσα από τις αντιπαραθέσεις και τις συζητήσεις, οι επαγγελματίες ιστορικοί που υποστηρίζουν και εμπλέκονται στη δημόσια ιστορία ακολουθούν το στόχο να προσεγγίσουν με μία νέα οπτική τα διάφορα ακροατήρια. Όπως εξήγησε πιο παλιά ο Litwack, η μελέτη του παρελθόντος δεν ήταν ποτέ πιο περιεκτική, πιο ευαίσθητη στο φάσμα της πολιτιστικής τεκμηρίωσης, καθώς περιθωριοποιημένες κοινωνικές ομάδες πλέον μπορούν να ακουστούν και να ενσωματωθούν στη μελέτη της ιστορίας. Η συμπερίληψη νέων φωνών, διαλόγων και εμπειριών έχει βαθιά μεταμορφώσει τον τρόπο σκέψης, ομιλίας και γραφής για το παρελθόν (Britton, 1997). Η μνήμη είναι ιστορικά διαμορφωμένη, κατά τον Samuel (1996), και μεταβάλλεται προοδευτικά, κάτι το οποίο οφείλεται και στην ενασχόληση αρκετών «ερασιτεχνικών» ατόμων και ομάδων στην κατανόηση, ερμηνεία και προώθηση ιστορικών γεγονότων. Η συμμετοχή ολοένα και περισσότερων ατόμων στη διαμόρφωση και διαχείριση της ιστορικής μνήμης, στο πλαίσιο της δημόσιας ιστορίας, θα πρέπει να οδηγήσει σε

μία επανεξέταση του πλαισίου εντός του οποίου δημιουργείται, ανακατασκευάζεται, ερμηνεύεται και προβάλλεται η ιστορική μνήμη. Οι ατομικές αφηγήσεις προσωπικών ιστοριών, η ερμηνεία ιστορικών γεγονότων στη βάση είτε της κυρίαρχης ελίτ, είτε της δημοφιλούς κουλτούρας, είτε των αντιτιθέμενων κοινωνικών ομάδων στην κυρίαρχη ιδεολογία, διαμορφώνουν κάθε μία από αυτές ένα συγκεκριμένο πλαίσιο διαχείρισης της ιστορικής μνήμης.

Συνολικά, η συζήτηση σχετικά με τη δημόσια ιστορία και τη διαχείριση της ιστορικής μνήμης ενέχει σημαντικά και αρκετά προς διερεύνηση στοιχεία. Η παρούσα εργασία προσπάθησε να καλύψει όσο μπορούσε περισσότερο αυτά τα στοιχεία, τα οποία εντοπίστηκαν στη διεθνή βιβλιογραφία. Ωστόσο, το γεγονός ότι αυτή η έρευνα βασίστηκε αποκλειστικά σε δευτερογενή στοιχεία αποτελεί σημαντικό περιορισμό αυτής. Επομένως, θα είχε ιδιαίτερο ενδιαφέρον σε μία μελλοντική έρευνα να χρησιμοποιηθεί και η πρωτογενής έρευνα, διερευνώντας τις απόψεις ιστορικών σχετικά με το υπό εξέταση ζήτημα. Μία τέτοια έρευνα θα μπορούσε επίσης να δώσει και απαντήσεις σχετικά με τον ρόλο του ιστορικού σήμερα στο πλαίσιο της δημόσιας ιστορίας, στο πώς οι νέες τεχνολογίες πληροφορίας και επικοινωνίας έχουν αλλάξει το τοπίο διαμόρφωσης της δημόσιας ιστορίας και της διαχείρισης της ιστορικής μνήμης, αλλά και το πώς το ευρύτερο πλαίσιο σήμερα επηρεάζει τη διαμόρφωση και διαχείριση της ιστορικής μνήμης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Al Jazeera (2017). US Confederate monuments: What is the debate about?. Ανακτήθηκε από: <https://www.aljazeera.com/indepth/features/2017/08/confederate-statues-debate-170821104705027.html>
2. Ahston, P. (2010). Introduction: Going public. *Public History Review*, 17, 1-15.
3. Ashton, P., & Kean, H. (2009). Introduction: People and their Pasts and Public History Today. Στο: Ashton, P., & Kean, H. (Eds.), *People and their Pasts. Public History Today* (σελ. 1-20). New York: Palgrave Macmillan.
4. Bernstein, D.M., Nourkova, V., & Loftus, E.F. (2014). From individual memories to oral history. Στο: Columbus, A.A. (Ed.), *Advances in Psychology Research* (σελ. 157-181). New York: NovaSciencePublishers, Inc.
5. Blackwood, M.A. (2017). Fatima Gabitova: repression, subjectivity and historical memory in Soviet Kazakhstan. *Central Asian Survey*, 36(1), 113-130.
6. Britton, D.F. (1997). Public History and Public Memory. *The Public Historian*, 19(3), 11-23.
7. Crane, S. (1997). Writing the Individual Back into Collective Memory. *The American Historical Review*, 102(5), 1372-1385.
8. Danniau, F. (2013). Public History in a Digital Context. Back to the Future or Back to Basics?. *Low Countries Historical Review*, 128(4), 118-144.
9. Davison, G. (1991). Paradigms of public history. *Australian Historical Studies*, 24(96), 4-15.
10. Finn, M., & Smith, K. (2015). Conclusion. Στο: Finn, M., & Smith, K. (Eds.), *New Paths to Public Histories* (σελ. 124-128). New York: Palgrave Macmillan.
11. Foster, M. (2014). Online and Plugged In?: Public History and Historians in the Digital Age. *Public History Review*, 21, 1-19.
12. González, J.M. (2009). Spanish Literature and the Recovery of Historical Memory. *European Review*, 17(1), 177-185.

13. Halmesvirta, A. (2011). *Public History in the Making: A New Methodological Approach to Study Memory-Building*. Jean Monnet Centre for European Studies. Ανακτήθηκε από: <http://www.monnet-centre.uni-bremen.de/pdf/wp/2011-2%20Halmesvirta,%20Anssi.pdf>
14. Haskins, E. (2007). Between Archive and Participation: Public Memory in a Digital Age. *Rhetoric Society Quarterly*, 37, 401-422.
15. Heidenry, R. (2014). The Murals of El Salvador: Reconstruction, Historical Memory and Whitewashing. *Public Art Dialogue*, 4(1), 122-145.
16. Ho, W.C. (2013). Behind the scenes of music education in China: a survey of historical memory. *Discourse: Studies in the Cultural Politics of Education*, 34(5), 673-688.
17. Hodgkin, K., & Radstone, S. (2003). *Contested Pasts: The Politics of Memory*. London: Routledge.
18. Kelley, R. (1978). Public history: its origins, nature, and prospects. *The Public Historian*, 1(1), 16-28.
19. Liddington, J. (2002). What Is Public History? Publics and Their Pasts, Meanings and Practices. *Oral History*, 30(1), 83-93.
20. Lopez, G. (2017). The battle over Confederate statues, explained. Ανακτήθηκε από: <https://www.vox.com/identities/2017/8/16/16151252/confederate-statues-white-supremacists>
21. Maestre-Brotons, A. (2016). From amnesia to fable: historical memory, pulp fiction and political consensus. *Journal of Spanish Cultural Studies*, 17(1), 27-43.
22. Matos, S.C. (2015). History, Memory and Fiction: What Boundaries?. *Historia da Historiografia*, 17, 427-439.
23. Nikiforov, A.L. (2017). Historical Memory: The Construction of Consciousness. *Russian Social Science Review*, 58(4-5), 379-391.
24. Pei, Y. (2009). Global History and National Historical Memory. *Chinese Studies in History*, 42(3), 25-44.
25. Prutsch, M.J. (2015). European historical memory: policies, challenges and perspectives. Ανακτήθηκε από:

http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/540364/IPOL_STU%282015%29540364_EN.pdf

26. Radavsky, G. (2011). *Human Memory*. London: Routledge.
27. Repina, L.P. (2010). Historical Memory and Contemporary Historical Scholarship. *Russian Studies in History*, 49(1), 8-25.
28. Rosenzweig, R., & Thelen, D. (1998). *The Presence of the Past: Popular Uses of History in American Life*. New York: Columbia University Press.
29. Rusu, M.S. (2013). History and Collective Memory: The Succeeding Incarnations of an Evolving Relationship. *Philobiblon*, 18(2), 260-282.
30. Samuel, R. (1996). *Theatres of Memory: Past and Present in Contemporary Culture*. London: Verso.
31. Savelieva, I. (2013). 'Public history' as a vocation. Ανακτήθηκε από: <https://www.hse.ru/data/2013/06/14/1284226258/34HUM2013.pdf>
32. Sayer, F. (2015). *Public history. A practical guide*. London: Bloomsbury.
33. Seniavskii, A.S., & Seniavskaia, E.S. (2017). The Historical Memory of Twentieth-Century Wars as an Arena of Ideological, Political, and Psychological Confrontation. *Russian Social Science Review*, 58(4-5), 337-378.
34. Van Beek, U.J. (2007). Historical Memory and a New Democracy. *Politikon*, 34(2), 205-216.
35. Verbytska, P. (2014). Historical memory problems reflected in the tasks of museum. Ανακτήθηκε από: https://digilib.phil.muni.cz/bitstream/handle/11222.digilib/131413/2_Museo_logicaBrunensia_3-2014-1_3.pdf?sequence=1
36. Wang, Z. (2018). *Memory Politics, Identity and Conflict. Historical Memory as a Variable*. New Jersey: Palgrave Macmillan.

